

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK PROGRAMI

**İNTERNET KULLANMANIN İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
PSİKOSOSYAL DURUMLARINA ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL KILAVUZ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sultan AYZ

ANKARA
Temmuz 2013

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı çevresinde
yürütülmüş olan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans
Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi : 25 / 07 / 2013

İmza

Ünvanı Adı ve Soyadı
Doç. Dr. Sultan AYAZ
Gazi Üniversitesi
Jüri Başkanı

İmza

Ünvanı Adı ve Soyadı
Yrd. Doç. Dr. Hatice BEBİŞ
Gülhane Askeri Tıp Akademisi

İmza

Ünvanı Adı ve Soyadı
Yrd. Doç. Dr. Ebru K. TÖRÜNER
Gazi Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	I
İçindekiler	II
Şekil ve Tablolar	V
Semboller, Kısaltmalar	VI
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Soruları	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. İnternetin Tanımı ve Gelişimi	5
2.2. Dünyada ve Türkiye’de İnternet Kullanımı	6
2.3. İnternetin Sağlık Üzerine Etkileri	7
2.3.1. Fiziksel Etkiler	8
2.3.1.1. Baş Ağrısı	8
2.3.1.2. Göz Rahatsızlıkları	9
2.3.1.3. Sırt Boyun Rahatsızlıkları	9
2.3.1.4. Kilo Durumu	10
2.3.1.5. Fiziksel Hareketsizlik	10
2.3.1.6. Uyku Süreci	10
2.3.2. Psikososyal Etkileri	11
2.4. İlköğretim Öğrencilerinin Sağlığının Korunmasında ve Geliştirilmesinde Okul Sağlığı Hemşiresinin Rolü	14
3. GEREÇ VE YÖNTEM	15
3.1. Araştırmanın Şekli	15
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	15
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	16
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönleri	19
3.5. Verilerin Toplanması	20
3.5.1. Veri Toplama Araçları	20

3.5.1.1. Anket Formu	20
3.5.1.2. Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi - 17	20
3.5.2. Ön Uygulama	21
3.6. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	21
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi	22
3.8. Araştırmanın Etik Yönü	23
3.9. Araştırmanın Uygulama Şeması	24
4. BULGULAR	25
4.1. Öğrencilerin ve ailelerinin tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular	26
4.2. Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özelliklerine yönelik bulgular	28
4.3. Psikososyal sorun riskine yönelik bulgular	32
5. TARTIŞMA	35
5.1. Bilgisayar ve İnternet Kullanımı ile İlgili Özellikleri	36
5.2. Fiziksel ve Bilişsel Değişiklikler	38
5.3. Psikososyal Sorun Riski	42
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	46
6.1. Sonuçlar	46
6.2. Öneriler	48
7.ÖZET	50
8.SUMMARY	52
9. KAYNAKLAR	54
10. EKLER	61
EK 1. Öğrenci Soru Formu	62
EK 2. Ebeveyn Soru Formu	64
EK 3. Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi-17	66
Ek 4. Etik Kurul İzni	67
Ek 5. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzni	70
Ek 6. Veliler için Aydınlatılmış Onam Formu	71
Ek 7. Veli İzin Belgesi	72
Ek 8. Gönüllüler için Aydınlatılmış Onam Formu	73

11. TEŞEKKÜRLER

74

12. ÖZGEÇMİŞ

75

Şekil ve Tablolar

Tablo 1: Örneklemeye alınan okullardaki öğrenci sayısı	18
Şekil 1 : Araştırmanın uygulama şeması	24
Tablo 2: Öğrencilerin ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri	26
Tablo 3: Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özellikleri	28
Tablo 4: Öğrencilere ve ebeveynlerine göre bilgisayar ve internet kullanma amaçları	29
Tablo 5: Öğrencilerde internet kullanımına bağlı yaşanan fiziksel ve bilişsel değişiklikler	30
Tablo 6: Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre internet kullanma sürelerinin dağılımı	31
Tablo 7: Öğrencilerin psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17'nden aldıkları puan ortalamaları	32
Tablo 8: Öğrencilerde psikososyal sorun riski olma durumunun dağılımı	33
Tablo 9: Öğrencilerin bilgisayar/internet ile ilgili özelliklerine göre psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17'nden aldıkları puan ortalamaları	33

Kısaltmalar

TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
TCP/IP	Transmission Control Protocol/Internet Protocol (İletim Kontrol Protokolü/ İnternet Protokolü)
PDS-17	Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi-17

1.GİRİŞ

1.1. Problem Tanımı ve Önemi

Bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı değişim ve gelişmeler iletişim ve bilgi teknolojilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu değişim ve gelişmeler bilginin üretilmesini, yayılmasını, paylaşılmasını ve kullanılmasını hızlandırmıştır.¹ Bilgi teknolojilerinin getirdiği en önemli yenilik internet kullanımının artmasıdır.²

Türkiye İstatistik Kurumu'nun raporuna göre (2007) Türkiye'de her dört kişiden birinin bilgisayar ve internet kullanıcısı olduğu belirlenmiştir.³ Milli Eğitim Bakanlığının İnternete Erişim Projesiyle; Türkiye genelinde; lise öğrencilerinin %99'unun, ilköğretim öğrencilerinin %93'ünün (12 milyon öğrenci) internet erişimi sağlanmıştır⁴. Yapılan çalışmalarda da öğrencilerin internet kullanma durumunun yüksek oranlarda olduğu belirlenmiştir. Orhan ve Akkoyunlu (2004)'nun çalışmasında öğrencilerin %79'unun, Vaizoğlu ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında öğrencilerin %86,5'inin interneti kullandığı belirlenmiştir.^{5,6}

İnternet kullanımının özellikle çocuklara yönelik hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır.⁷ İnternet, çocukların dünyayı keşfetmeleri, öğrenmeleri ve eğlenmeleri için ortam sağlamaktadır. İnternetin bilinçli olarak kullanılması edilgen olan bireylerin üretken olmalarına yardımcı olmakta, hem bilgi hem de zaman yönetimi açısından yarar sağlamaktadır.^{8,9} Çocukların internet üzerinden oynadıkları kelime oyunları çocuğun öğrenmesine ve eğitimine, satranç gibi oyunlar ise zihinsel becerilerini gelişmesine yardımcı olmaktadır.¹⁰ İnternet sayesinde çocuk ve gençler yeni arkadaşlıklar kurmakta, günlük olaylar hakkında sohbet etme imkanı bulmakta ve sosyal ilişkilerini sürdürmektedir. Aksüt ve Batur (2007)'un, çalışmasında öğrencilerin tamamına yakını, internet kullanımının zarardan çok fayda getirdiğini belirtmişlerdir.⁹ Aynı

araştırmada internetin ergenin sosyalleşmesini olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.⁹

İnternet kullanımının olumlu etkilerinin yanı sıra kontrolsüz ve aşırı kullanımı ocuk ve gençlerin fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir.^{11,12} İnternet, ocukların şiddet içeren saldırgan davranışlarda bulunmalarına, fikir hırsızlığı yapmalarına, konuşma, yazma becerilerinin zayıflamasına, bedensel rahatsızlıklar ve konsantrasyon sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir.¹³ İnternetin fazla kullanımı kişilerarası ilişki kurma ve sürdürme becerisi ile televizyon izleme, müzik dinleme, kitap okuma alışkanlıklarını azaltmakta ve sosyal ilişkileri zayıflatmaktadır.⁸ Chak ve Leung (2004) tarafından yapılan çalışmada bir kişinin internet kullanım süresi arttıka daha çekingen olduğu ve internet bağımlısı olan insanların özellikle e-mail gönderme, internet ortamında sohbet etme, oyun oynama gibi aktiviteleri daha çok yaptıkları belirlenmiştir.¹⁴ Sanders ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan başka bir araştırmada, internet kullanım süresi düşük olan öğrencilerin anne-baba ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir.¹⁵ Armstrong ve arkadaşlarının (2000), yaptıkları çalışmada, aşırı internet kullananların sosyal ilişkilerinin azaldığı tespit edilmiştir.¹⁶

İnternetin, uzun süre kullanımı bağımlılık yaratabilmekte, sağlık sorunları ve uykusuzluğun yanı sıra depresif eğilimlerin oluşmasına neden olabilmektedir.¹⁷ Yoo ve arkadaşlarının (2004) alışmasında yaş ortalaması 11 olan öğrencilerin %14,9'unun internet bağımlısı olduğu saptanmıştır.¹⁸ Young Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde internet kullanan bireylerin %6 ile 10'unun internet bağımlısı olduğunu, dünyada 1.8 milyon ocuk ya da gencin, gözleri bilgisayar ekranına kenetli, elleri farenin üzerinde sohbet ya da oyun odalarında zamanının büyük bir bölümünü geçirdiğini ifade etmektedir.¹⁷ Caplan (2002) problemlili internet kullanımı ile depresyon, sosyal izolasyon, yalnızlık ve ev/okul/iş

performansında azalma arasında doğrusal bir ilişki olduğunu belirlemiştir.¹¹

İnternet çocuğun okul başarısını da olumsuz etkilemektedir. Bilgisayarı amacı doğrultusunda kullanmama, zamanı etkin bir biçimde kullanamama, ders çalışmaya yeterli zaman ayırmama öğrencinin ders başarısını olumsuz etkilemektedir.¹⁰ Doruk (2007)'un çalışmasında, öğrencilerin %57'si internet kullanmanın okul başarılarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.¹⁰ Kubey (2001) çalışmasında akademik başarısı düşük olan öğrencilerde internet kullanımının diğerlerine göre iki kat daha fazla olduğu saptamıştır.¹⁹ Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2005)'in çalışmasında öğrencilerin boş zamanlarında yapmayı tercih ettikleri ilk üç etkinlik sırasıyla; bilgisayar kullanmak (%37.8), televizyon izlemek (%35.6) ve kitap okumaktır (%26.6).²⁰

Toplumun geleceği olan çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişmelerini sağlıklı bir biçimde sürdürebilmeleri için internetin oluşturabileceği zararlı etkilerden korunması gerekmektedir. Bu konuda öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin bilgi birikimleri artırılmalı ve daha duyarlı olmaları sağlanmalıdır. Bu bağlamda hemşirelerin okul sağlığı hizmetlerindeki rolü ön plana çıkmaktadır. Okul sağlığı alanında çalışan hemşire öğrenmeyi etkileyen engelleri belirlemede, öğrencilerin okul çağında ve yetişkinlik dönemlerinde sağlıklı olabilmeleri için onlara yardım etmede çok önemli bir konuma sahiptir. Hemşire eğitici, danışman, değişim ajanı olma gibi rollerini kullanarak internet kullanımının zararlı etkilerini önlemede yol gösterici olabilmektedir.²¹ Farklı roller ve ortamlarda anne, baba ve eğitimciler ile etkileşim halinde bulunan hemşirelerin, bilgisayar ve internetin çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini bilmesi ve ailelere eğitim ve danışmanlık yapması bilgisayar kullanımının olumsuz etkilerini azaltabilmektedir.²² Literatür incelendiğinde, bu alanda yapılan çalışmaların farklı disiplinler (öğretmenler, sosyologlar, psikologlar vb.)

tarafından yapıldığı dikkati çekmektedir. Hemşirelik alanından internet kullanmanın psikososyal durum üzerine etkilerini belirlemeye yönelik çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışmanın internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumuna olan zararlı etkilerini önlemeye yönelik girişimlerin planlanmasına katkı sağlayacağı, halk sağlığı ve okul sağlığı alanında çalışan hemşirelere yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Soruları

1.3.1. Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özellikleri nelerdir?

1.3.2. İnternet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin fiziksel ve bilişsel durumlarına etkileri nelerdir?

1.3.3. İnternet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkileri nelerdir?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. İnternetin Tanımı ve Gelişimi

İnternet (International Network) uluslararası ağ kelimelerinden oluşan, TCP/IP protokolü (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) ile birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır.² Dünya üzerinde milyonlarca ağın birbiriyle ortak bir protokol çerçevesinde iletişim kurmasını ve birbirlerinin kaynaklarını paylaşmasını sağlayan kaynak kümesidir.^{4,23}

İnternet teknolojisi Türkiye'ye ilk olarak 1987 yılında Ege Üniversitesi'nin öncülüğünde kurulan Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile gelmiştir.^{24,25} İlk yıllarda sınırlı bir kitle tarafından kullanılan internet, özel servis sağlayıcıların, web'teki Türkçe içerik sayısının artması, bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve fiyatların düşmesi ile beraber giderek daha fazla kişi tarafından kullanılmaya başlanmıştır.²³

Son yıllardaki teknolojik gelişmeler, internet kullanımının hızla yaygınlaşmasını sağlamıştır. Önceleri sadece askeri amaçlı kullanılan internetin günümüzde eğitimden e-devlet uygulamalarına, ticaretten haberleşmeye kadar birçok alanda kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Böylece, günümüz bilgi ve iletişim toplumunun en yaygın araçlarından biri haline gelen internet, gündelik yaşamı bütün alanlarını etkiler duruma gelmiştir.²⁶

2.2. Dünyada ve Türkiye’de İnternet Kullanımı

Türkiye Yatırımcı İlişkileri Derneği’nin Faaliyet Raporuna göre (2011), dünya nüfusunun %30.2’si, yani 2 milyar 95 milyon 6 bin kişi internet kullanmaktadır. İnternet kullanımı 2000 – 2011 yılları arasında %480.4 artmıştır.²⁷ İnternet kullanıcı sayısı açısından, Çin’in 420 milyon kullanıcıyla birinci sırada olduğu dikkati çekmektedir. ABD internet ve bilişim sektörünün merkezi olmasına rağmen, 239.8 milyon internet kullanıcısı ile Çin’i ikinci sırada takip etmektedir.²⁷ Japonya 99 milyon kullanıcı ile üçüncü sırada, Hindistan 81 milyon kullanıcı ile dördüncü sırada yer almaktadır. Türkiye 35 milyon olan etkin internet kullanıcısıyla 12. sırada bulunmaktadır.²⁷ İnternet kullanıcı sayısı bakımından Avrupa ülkeleri değerlendirildiğinde ilk sırada Almanya, ikinci sırada Rusya ve üçüncü sırada Fransa yer almaktadır. Türkiye ise bu sıralamada 6. sırada bulunmaktadır.²⁷

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı’nın (TÜİK) 2011 yılı değerlendirmelerine göre; Türkiye genelinde hanelerin %42.9’unun internet erişimi bulunmaktadır. Kentsel alanda bu oran %51, kırsal alanda ise %22.7 olarak belirtilmiştir.²⁸ TÜİK verilerine göre (2010); erkekler kızlara oranla internet başında daha fazla zaman geçirmektedir. İnternet kullanımı daha çok 16 ile 24 yaşları arasında yoğunlaşmaktadır. Yaş ilerledikçe internet kullanım oranı düşmektedir.²⁹ Öğrenim düzeyi yükseldikçe internet kullanmada önemli derecede artış yaşanmaktadır. Üniversite mezunlarının %90’ı internet kullanırken, bir okul bitiremeyenler de bu oran %3 seviyelerindedir. Bireyler internete daha çok haber okumak için girmektedir. Sağlıkla ilgili bilgi arama, sosyal gruplara katılma gibi unsurlar için de sık sık internet ziyaret edilmektedir. Türkiye’de internetin sosyal paylaşım siteleri için kullanımı da oldukça yüksektedir.²⁹ Türkiye’nin nüfusunu işgücü açısından incelediğimizde; bilgisayar ve

internet kullanımının öğrenci grubunda en yüksek (%89.5) olduğu, bunu işveren grubunun (%67.8), ardından da ücretli ve maaşlı çalışanlar grubunun (%60.5) izlediği belirlenmiştir.²⁹

2.3. İnternetin Sağlık Üzerine Etkileri

İnternet kullanımının yaygınlaşması, özellikle çocuk ve ergenler üzerinde çeşitli olumlu ve olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁰. İnternet kullanımının olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemede kullanım süresi, kullanım amaçları ve ailelerin bu konudaki yaklaşımları dikkate alınmaktadır.²⁰

İnternet kullanımının çocuklar üzerindeki olumlu yanları şunlardır :^{13,30}

- İnternet çocuklara eğitim alanında büyük yararlar sağlamaktadır. Çocuklar, projeler için bilgi toplamakta, değişik okullardaki öğrenciler ile birlikte proje yürütebilmektedir.
- İnternet, çocukları yaratıcılığa özendirir. İnternet sayesinde yeni bilgiler edinen çocuklar daha girişimci ve yaratıcı düşünce yapısına sahip olmaktadır.
- İnternet, özellikle bilgisayar oyunları ile çocukların eğlenmesine yardımcı olurken aynı zamanda da eğitici oyunlarla gelişimlerini desteklemektedir.
- Çocuklar, başka ülkeler hakkında çok çabuk ve geniş bir şekilde bilgi edindikleri gibi, dünyanın hemen her tarafından arkadaş da edinebilmektedir.

- İnternet çocuk ve gençlerin bilgiye ulaşmalarını, araştırma yapmalarını, problem çözme, yaratıcılık, kritik düşünme gibi kişisel gelişimlerini desteklemektedir.

İnternet kullanımının olumsuz yanları şunlardır:^{10,26,31,32,33}

- Sosyal aktivitelere ilginin azalması ya da bu aktivitelere vakit bulamama,
- Arkadaş ilişkilerinin bozulması veya okul hayatındaki işlevselliğin düşmesi,
- İnternette geçirdiği zaman hakkında kendisini savunmak için yalan söyleme,
- Gece internette geçirilen zaman nedeniyle uyku saatinin azalması ve ertesi gün yorgunluk hissi,
- Uzun süre bilgisayar karşısında kalmaya bağlı olarak; görme sorunları, kas-iskelet sistemine ilişkin sorunlar, baş ağrısı şikayetleri, sırt – boyun rahatsızlıkları, fiziksel aktivite azlığı, kilo durumunda değişiklikler ve psikososyal değişimler görülebileceği belirtilmektedir.

2.3.1. Fiziksel Etkiler

İnternet kullanımının bireylerin fiziksel durumuna etkileri aşağıda belirtilen başlıklar halinde verilmiştir:

2.3.1.1. Baş Ağrısı

Baş ağrısı erişkinlerde olduğu kadar çocuklarda da sık görülen bir yakındır.³⁴ Bilgisayar ve internet kullanımının bilinçsiz kullanımı sebebiyle öğrencilerde baş, göz, boyun ağrısı gibi bedensel sağlık problemlerine yol açabilmektedir.³⁵

2.3.1.2. Göz Rahatsızlıkları

Uzun süre bilgisayar kullanımına bağlı olarak gözlerde yorgunluk, yanma hissi, kızarıklık, kaşıntı, sulanma, bulanık ya da çift görme gibi yakınmalar ortaya çıkmaktadır.¹⁰ Bilgisayar başındayken göz hareketlerinde yoğun bir odaklanma söz konusu olduğu için kullanıcılar göz kapaklarını farkında olmadan daha az açıp kapatırlar. Ortalama dakikada 12 olan göz kırpma sayısı, bilgisayar kullanımı sırasında dakikada beşe kadar düşebilmekte, bu da kuru göz yakınmalarına yol açabilmektedir.³² Bu durum uzun süre internet kullanan çocuklarında göz sağlığını tehdit etmektedir.³⁶

2.3.1.3. Sırt Boyun Rahatsızlıkları

İnternet başında çok uzun zaman geçirmek çocuklarda oturma pozisyonundaki yanlışlıklar nedeniyle kas ve iskelet sisteminde bozukluklara neden olmaktadır.³⁶

İnsanlar bilgisayar kullanırken nasıl oturduğunu unutmakta, gözlerini ekrana kilitlemekte, sırtını öne eğmekte, elleri klavye ya da fare üstünde saatlerini bilgisayar başında geçirmektedir. Bunun sonucunda ise gözlerde yanma, boyun kaslarında ağrı ve sertleşme, elde uyuşukluk, genel yorgunluk gibi şikayetler ortaya çıkmaktadır.³⁷

Belli bir duruşta uzun süre kalmakla boyun kasları kasılmaktadır.¹⁰ Bu durum boyunda, bazen boyunla beraber başın arka kısımlarında ağrı, sertlik ve uyuşukluğa yol açmaktadır. Çalışırken kişinin stresli olması, monitörün baş hizasından yukarıda olması, aynı baş duruşunu değiştirmeksizin uzun süre sürdürmek boyun tutulmasını kolaylaştırmaktadır.³⁷

2.3.1.4. Kilo Durumu

İnternet başında fazla zaman geçirme, çocukların oyun oynama, spor yapma gibi etkinliklere daha az zaman ayırmalarına neden olarak enerji tüketiminde azalmaya yol açmaktadır. Bilgisayar önünde bir şeyler atıştırma alışkanlığı ise enerji alımını arttıran bir faktördür. Bu durumlar obezite gelişiminde rol oynayan önemli risk faktörleridir.³⁸

Amerikan Akademisi çocukluk obezitesini önleyici bir tedbir olarak televizyon ve video oyunlarına ayrılan zamanın günde en fazla iki saat olarak sınırlandırılmasını tavsiye etmekte, evde yemek yenen alanların televizyondan uzak yerlerde olmasını önermektedir.³⁹

2.3.1.5. Fiziksel Hareketsizlik

İnternet hızlı bir iletişim kaynağı olması ile birlikte, gelişme çağındaki çocuklarda fiziksel hareketsizliğe yol açmaktadır.²⁶

Özellikle gelişme ve ergenliğe geçiş dönemindeki çocukların internet başında çok uzun süre zaman geçirmeleri hareketsizliğe sebep olmaktadır³⁶. Yapılan araştırmalarda bu yaş grubu çocukların dışarda arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirmek yerine bilgisayar başında zaman geçirmeyi tercih ettikleri belirlenmiştir.⁴⁰⁻⁴⁴ Boş zaman aktivitesi olarak yüzmek – voleybol – basketbol – futbol oynamak gibi seçenekler yerine sanal ortamda zaman geçirmeyi tercih eden çocuklarda fiziksel aktivitelerden yoksunluk görülmektedir.

2.3.1.6. Uyku Süreci

Öğrenciler televizyon, bilgisayar kullanımı ya da artan ders yoğunluğu gibi nedenlerle gece uyuma saatlerini erteleyebilmektedir⁴⁵. Gece geç uyuma, sabah erken uyanma yetersiz uyku süresine neden

olmaktadır.^{46,47} Uykululuk durumunun ortaya çıkmasındaki en büyük etmen öğrencilerin gece geç yatmaları ve sabah erken kalkmalarıdır.

Koçoğlu (2011)'nin yaptığı çalışmada internet - oyun amaçlı bilgisayar kullanımının günlük 2 saat ve üzeri olmasının uyku sorunları için risk faktörleri olduğu bulunmuştur.⁴⁵ Günümüzde okul çağı çocukları ve gençlerin televizyon ve bilgisayara ayırdıkları süre beslenme, sosyal ilişkiler, uyku gibi birçok sağlık davranışını olumsuz etkileyecek boyuta ulaşmıştır.⁴⁵

Uyku saatlerinin düzenlenmesi gündüz uykululuk durumunun kontrol altına alınmasındaki en önemli yaklaşımlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

2.3.2. Psikososyal Etkileri

Günümüzde yaygınlaşan internet kullanımı okul çağı çocuklarının ve ergenlerin psikososyal gelişimini etkileyebilmektedir. Bilgisayar oyunları çocukların üst düzeyde neden-sonuç ilişkisini anlamalarında, problem çözme ve yaratıcı düşünme gibi becerilerini geliştirmelerinde etkilidir. Çocukların oynadıkları oyunda başarılı oldukça kendine güveninin artacağı düşünülmektedir. Grup halinde (On-line) oynanan bilgisayar oyunları, çocuklar arasında sosyal yardımlaşmayı ve zekayla ilgili yeteneklerin gelişmesini de sağlamaktadır. Çocuklar zor bir durumda en iyi çözüm yolunun hangisi olduğuna dair öğretici ipuçları öğrenmekte ve karar alma alışkanlığı kazanmaktadır. Ayrıca aldığı yanlış kararların sonucunda ne gibi zarar verebileceğini sanal alemde gören çocuklar aynı hataya gerçek hayatta düşmemeye çalışmaktadır.⁴⁴

Bilgisayar ve internet kullanımı yaşamımızda istenilen bilgiye anında ulaşabilme, birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Özellikle okul çağındaki çocukların psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek akademik başarılarını da düşüren internet/bilgisayar kullanımı bireyin hem akademik hem de kişisel gelişimini negatif yönde etkilemektedir.³⁷ Ergenlerde anti-sosyal davranışlar, ders başarısında düşme, duruş bozuklukları, uyku düzeninin bozulması meydana gelebilmektedir.⁴⁴

Bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak insanlarda yalnızlık düzeyleri artabilmektedir. Çünkü modernleşmenin meydana getirdiği yeni yaşam tarzı ve bireysellik insanın en temel ihtiyaçlarından olan sevgi, kabul görme, yardımlaşma, paylaşma, güven duyma, bağlanma ve anlaşılma gibi gereksinimlerini karşılamasını zorlaştırmaktadır. Bu zorlanmayı internet ortamıyla aşmaya çalışan bireyler zamanla toplumdan uzaklaşabilmektedir.⁴⁴

Aşırı internet kullanma sonucu yalan söyleme, sorumluluğunu yerine getirmeme, uyku bozukluklarından kaynaklanan problemler, kolayca kaçma, yüz yüze iletişim kurmada zorlanma gibi psikolojik problemler oluşabilmektedir. Bu davranışlar zamanla içselleşerek çocuk yetişkin bir birey olduğunda davranış halini alabilmektedir.⁴⁴

İnsanlarla iletişimini internet aracılığıyla devam ettiren bireyler hiçbir insan yüzü görmeden, hiçbir jest ve mimiğe şahitlik etmeden saatlerce yazışmakta, oyunlar oynamakta ve sanal bir birliktelikle zaman geçirmektedirler. Sanal dünyanın sosyo-kültürel anlamda önemli bir alternatif haline gelmiş olması arkadaşlarla, eş dost ile buluşmak yerine evden sohbet etmeyi (chat) ya da internet üzerinden karşılıklı oyun

oynamayı tercih edilir duruma getirmiştir. Bu durum insanlarda sosyal izolasyona sebep olabilmektedir.^{44,48}

Sosyal yönden yapılan araştırmalar, bilgisayar ağlarının kullanımı sonucunda toplumdaki bireyin yalıtılması, yalnızlık, depresyon toplumsal katılımda yetersizlik, akraba ve arkadaş ilişkilerinin zayıflaması gibi olumsuz etkilere işaret etmektedir.⁴⁸

Çocuğun toplumsallaşmasına olumsuz etkileri olabilen bilgisayar çocukların şiddet içeren saldırgan davranışlarda bulunmalarına, fikir hırsızlığı yapmalarına, aile ilişkilerinin, konuşma, yazma becerilerinin zayıflamasına, bedensel rahatsızlıklar ve konsantrasyon sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir.^{13,20}

İnternetin daha fazla kullanılması ile aile üyeleri arasında iletişimde de sorunlar yaşanmaktadır. Kişiler interneti kullanarak sorunlarından kaçmak eğilimindedir. Böylece ihmal edilen sorunlar bir kısır döngüye yol açar ve durum daha da kötüye gidebilmektedir.⁶

Bilgisayar ve internetin fazla kullanımıyla çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olan okul, aile ve arkadaş etkileşimi yerini elektronik arkadaşlığa bırakmakta, kişilerarası ilişki kurma ve sürdürme becerisini olumsuz yönde etkilemektedir.⁷ Uzun süre internette kalmanın insanı kişisel ilişkilerinden uzaklaştırarak mutsuzluk ve izolasyona odaklayabildiği bilinmektedir.⁴⁸

İnternette çok fazla vakit geçiren bireylerin daha çok hassas, yalnız, çabuk sıkılan, içe-dönük, kendine güveni az olan, sosyal fobik, bağımlılık geçmişi ya da yatkınlığı olan bireyler olduğu üzerinde durulmaktadır.¹⁰ İnternet kullanımının giderek artması, sınırsız ve

denetimsiz olması çocukların psiko-sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz neticelerin doğmasına da sebep olabilmektedir.^{40,41}

2.4. İlköğretim Öğrencilerinin Sağlığının Korunmasında ve Geliştirilmesinde Okul Sağlığı Hemşiresinin Rolü

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması internete girme yaşının okul öncesi dönemlere kadar düşmesine neden olmuştur.¹³ Çocuğun fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişiminin hızlı olduğu okul çağı döneminde, çocuklar ve gençler sağlıkla ilgili temel bilgileri ve davranışları öğrenmekte olup bilgi, değer ve davranışları açısından birbirlerinden etkilenmektedirler.⁶³ Sağlığın korunması ve geliştirilmesine yönelik davranışlar bu dönemde kazandırılırsa daha sağlıklı bir toplumun temelleri atılmış olur.

Bilgisayar ve internet çocukların gelişimi ve sağlık durumuna ilişkin önemli endişeleri de beraberinde getirmektedir. Bilgisayar ve internetin uzun süre kullanılması sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Farklı roller ve ortamlarda pek çok ebeveyn ile etkileşim halinde bulunan hemşirelerin internet kullanmanın çocuklar ve adölesanlar üzerindeki etkilerini bilmesi ve bu konuda aileye eğitim ve danışmanlık vermesi internetin çocuk üzerindeki olumsuz etkisini azaltılması bakımından önemlidir.²² Bu süreçte okul hemşiresinin rolü önem kazanmaktadır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Araştırma, internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Bu araştırma, Ankara ili Beypazarı ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Beypazarı İlköğretim Okulu, Gazipaşa İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim ve Rüstempaşa İlköğretim okullarında yapılmıştır.

Beypazarı İlköğretim Okulu 944 öğrenci ve 42 öğretmen kadrosu ile eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Okulda öğrencilerin kullanımı için bulunan bilgisayar laboratuvarında toplam 20 adet bilgisayar mevcuttur. Bilgisayarlarda internet bağlantısı bulunmaktadır.

Gazipaşa İlköğretim Okulu 854 öğrenci ve 44 öğretmen kadrosu ile eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Okulda öğrencilerin kullanımı için bulunan bilgisayar laboratuvarında toplam 20 adet bilgisayar mevcuttur. Bilgisayarlarda internet bağlantısı bulunmaktadır.

Cumhuriyet İlköğretim Okulu 688 öğrenci ve 28 öğretmen kadrosu ile eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Okulda öğrencilerin kullanımı için bulunan bilgisayar laboratuvarında toplam 20 adet bilgisayar mevcuttur. Bilgisayarlarda internet bağlantısı bulunmaktadır.

Rüstempaşa İlköğretim Okulu 411 öğrenci ve 23 öğretmen kadrosu ile eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Okulda öğrencilerin kullanımı için bulunan bilgisayar laboratuvarında toplam 20 adet bilgisayar mevcuttur. Bilgisayarlarda internet bağlantısı bulunmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Beypazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören 4, 5, 6, 7. sınıf öğrencileri ve ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmaya 4, 5, 6,7. sınıfların dahil edilme nedenleri; öğrencilerin 9-12 yaş grubunda ve kişiliğin temelini atıldığı pre-adölesan dönemde olması; bu dönemde çocukların ilgi alanları ve sosyal çevrelerinin genişlemesi, aileden bağımsız olma isteği gibi özelliklerinin olmasıdır.

Araştırmaya katılanların homojen olduğu varsayımı ile Beypazarı ilçesinde bulunan toplam 11 okuldan 4 okulda araştırma yapılmasına karar verilmiştir. Okulların seçiminde 11 ilköğretim okuluna 1'den 11'e kadar sıra numarası verilerek listelenmiştir.

11 okuldan 4 okulun seçilebilmesi için Sistematik Örneklem çekim yöntemi kullanılmış olup, aşağıdaki şekilde formüle edilmiştir.

$$11/4=2.75 \text{ (örnek genişliği olarak belirlenmiştir.)}$$

1 ile 3 arasında rasgele bir sayı belirlenmiştir (Bu sayı 1 olarak belirlenmiştir).

- 1. örnek okul listesinde 1. sırada yer alan okuldur.
- 2. örnek okul listesinde 4. sırada yer alan okuldur [1+2.75=3.75 (yaklaşık 4)].

- 3. örnek okul listesinde 7. sırada yer alan okuldur [3.75+2.75= 6.5 (yaklaşık 7)].
- 4. örnek okul listesinde 10. Sırada yer alan okuldur [6.5+2.75=9.25 (yaklaşık 10)].

Örnekleme Beypazarı İlköğretim Okulu, Gazipaşa İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu ve Rüstempaşa İlköğretim Okulu seçilmiştir.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünü hesaplamak için, evreni bilinen durumlarda örnekleme alınacak birey sayısını saptamak için kullanılan aşağıdaki formül uygulanmıştır.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot (p \cdot q)}{d^2 \cdot (N) + t^2 \cdot (p \cdot q)} \quad X \text{ tabaka (4)}$$

Formülde

N: Evrendeki birey sayısı

n: Örnekleme alınacak birey sayısı

p: İncelenecek olayın görülme sıklığı

q: İncelenecek olayın görülme sıklığı

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

d: olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen \pm sapma olarak simgelenmiştir.

Sayısal değerler yerine konulduğunda;

$$N=2515$$

$$d=0.07$$

$$t=1.96$$

$$q=p=0.5$$

$$n = \frac{2515 \times 1.96^2 \times (0.5 \times 0.5)}{0.07^2 \times (2515) + 1.96^2 \times (0.5 \times 0.5)} \times \text{tabaka (4)}$$

$$n = 728$$

Örnekleme Beypazarı İlköğretim Okulunda öğrenim gören 196 öğrenci, Gazipaşa İlköğretim Okulunda öğrenim gören 250 öğrenci, Cumhuriyet İlköğretim Okulunda öğrenim gören 171 öğrenci ve Rüstempaşa İlköğretim Okulunda öğrenim gören 111 öğrenci olmak üzere toplam 728 öğrenci alınmıştır.

Tablo 1: Örnekleme alınan okullardaki öğrenci sayısı

Sıra Numarası	Okul Adı	Toplam Örnek Öğrenci Sayıları				Toplam
		4. sınıf	5. sınıf	6.sınıf	7. sınıf	
1	Beypazarı İlköğretim Okulu	30	52	53	61	196
4	Cumhuriyet İlköğretim Okulu	57	40	42	32	171
7	Gazipaşa İlköğretim Okulu	59	65	64	62	250
10	Rüstempaşa İlköğretim Okulu	31	25	29	26	111
	Toplam	177	182	189	182	728

Bu çalışmada uygulanacak anket sayısı %95 güven %7 duyarlılıkla en küçük örnek hacmi 182 olmak üzere dört tabakada toplam 728 öğrenciye anket uygulanması planlanmıştır. Anket uygulaması

yapılacak sınıflara şubeler arasında kura çekilerek karar verilmiştir. 737 öğrenci ve ebeveyne anket uygulanarak toplam 1474 kişiye ulaşılmıştır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönleri

Araştırmaya ilköğretim 1, 2, 3 ve 8. sınıf öğrencileri dahil edilmemiştir. 1, 2 ve 3. sınıfların araştırmaya dahil edilmeme nedenleri; interneti çok iyi tanımamaları, kendilerine uygulanacak anketi anlama ve değerlendirme becerilerini yeterince kazanmamış olmaları, odaklanma ve ilgi sürelerinin kısa olması, hareket etme ihtiyacından dolayı bilgisayar başında çok fazla duramamaları ve yaş grubunun daha çok oyunla ilgilenmesidir.⁴⁹ 8. sınıf öğrencilerinin araştırmaya dahil edilmemesinin nedeni; sınav hazırlıkları sebebiyle bilgisayar ve internet kullanma sürelerinin sınırlı olmasıdır. Araştırmanın Ankara ili Beypazarı ilçesinde yapılması, anket formunda yer alan soruların yanıtlarının ailelerden ve öğrencilerden alınması ve psikososyal sorun riskinin tek bir ölçekle ölçülmüş olması araştırmanın diğer sınırlılıklarıdır.

Bu araştırmada Türkiye’de ilk defa hemşirelik alanında internet kullanmanın psikososyal duruma etkilerinin incelenmiş olması, sağlık sorunlarına yönelik güncel veri olarak sunulması ve hemşirelik fonksiyonlarına vurgu yapması araştırmanın güçlü yönleridir.

3.5. Verilerin Toplanması

3.5.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, konu ile ilgili literatürden yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu ve psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17 (PDS-17) ile toplanmıştır. ^{5,6,8,12,13,14,44,49}

3.5.1.1. Anket Formu

Anket formu öğrencilere ve ebeveynlere yönelik ayrı ayrı hazırlanmıştır. Öğrencilere yönelik anket formunda; yaş, cinsiyet, sınıf, boş zaman aktiviteleri; bilgisayar/internet kullanımı ile ilgili özellikleri belirlemeye yönelik 12 adet soru yer almaktadır (EK 1).

Ebeveynlere yönelik anket formunda; ebeveyn öğrenim düzeyi, çalışma durumu, ekonomik durum gibi sosyodemografik özellikleri; çocuklarının bilgisayar/ internet kullanımı ile ilgili özellikleri belirlemeye yönelik 14 soru soru yer almaktadır (EK 2).

Anket formunun ilk bölümünde katılımcıları bilgilendirmeye ve onamlarını almaya yönelik yönerge bulunmaktadır. Ankette yer alan her soruya diğer seçeneği eklenmiştir.

3.5.1.2. Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi - 17

Psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17, 1999 yılında Gardner ve Kelleher tarafında oluşturulmuştur. Hilt Columbus Çocuk Araştırmaları Enstitüsü bilgilerinden yararlanarak güncellemiştir.

PDS-17 ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını değerlendirmelerini sağlayarak çocukluk çağındaki (6-16 yaş) psikososyal

problemlerin erken tanısı için kullanılmaktadır. Çocukluk çağının dikkat, rahatsız edici davranış ve özümsemeye (depresyon ve anksiyete) yönelik özelliklerini incelemektedir. PDS-17 ölçeğinin tüm maddeleri olumludur. Her bir madde için verilen puanlar toplanır (Doğru Değil/ Asla=0, Bazen ya da Biraz Doğru=1, Çok ya da Sıklıkla Doğru=2). Ölçekten elde edilen en yüksek puan 34, en düşük puan ise 0'dır. Tanılanan çocuk için elde edilen toplam puanın 12 ve üzerinde olması psikososyal problem olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Erdoğan ve Öztürk tarafından yapılmış; Cronbach α değeri 0.81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türk ebeveynler tarafından kullanılabileceği gösterilmiştir (EK 3).⁵⁰

3.5.2. Ön Uygulama

Araştırmanın ön uygulaması, anket formunun anlaşılabilirliğini belirlemek amacıyla Beypazarı ilçesi Sanayi İlköğretim Okulunda öğrenim gören 50 öğrenci ve ebeveyne uygulanmıştır. Ön uygulama sonrasında ebeveyn anketinde yer alan "yaşamınızın büyük bir bölümünü nerede geçirdiniz" sorusuna ebeveynlerin %100 oranında aynı yanıtı vermesi nedeniyle bu soru anket formundan çıkarılmıştır. Ön uygulamada yapılan 50 öğrenci örnekleme alınmamıştır.

3.6. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmanın verileri, Nisan- Haziran 2012 tarihleri arasında toplanmıştır. Uygulama öncesi okul yönetimi ve öğretmenler ile görüşülerek bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya katılacak öğrencilerin ebeveynlerine aydınlatılmış onam formu, izin belgesi, öğrencilerin internet kullanma ile ilgili özelliklerini belirlemeye yönelik anket formu ve PSD - 17

kapalı zarf içinde gönderilmiştir. Bir hafta sonra ebeveynlerden gelen izin belgeleri ve anket formları öğretmenler aracılığıyla öğrencilerden toplanmıştır.

Velilerinden izin alınan öğrencilere anket formları öğrencilerin rehberlik ders saatlerinde uygulanmıştır. Uygulama için her sınıfa öğretmenle birlikte gidilerek, öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmıştır. Bilgilendirilmiş onam formu okunduktan sonra öğrencilerin sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve velisinden izin alınmış olan öğrencilere anket formu verilerek, doldurmaları istenmiştir. Anket formunun uygulaması 20-25 dakika sürmüştür.

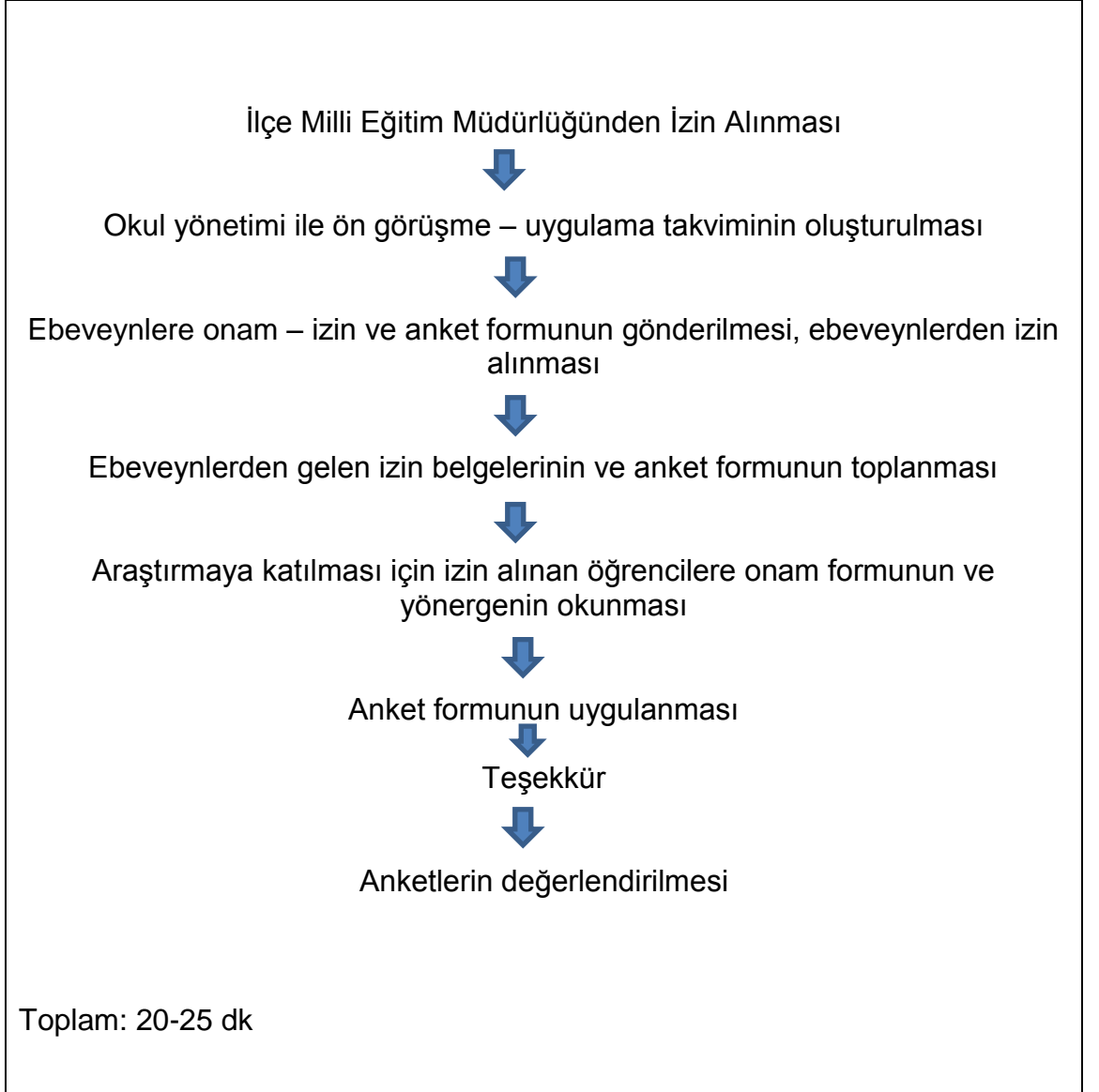
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package of Social Sciences) 15.0 paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdeler, dağılımları, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı, değişkenlerde $n < 30$ olması durumunda Shapiro-Wilk testi ile $n > 30$ olması durumunda ise Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılım göstermeyen verilerde ikili gruplarda Mann Whitney U Testi, ikiden fazla gruplarda ise Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Kategorik karşılaştırmalar için ki-kare testi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0.05 kullanılmış olup $p < 0.05$ olması durumunda anlamlı ilişkinin olduğu, $p > 0.05$ olması durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

3.8. Araştırmanın Etik Yönu

Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla; Gazi Üniuersitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmaları Değerlendirme Komisyonu'na başvurulmuş ve 13 Haziran 2012 tarihli 235 sayılı karar ile araştırmanın yapılması komisyon tarafından etik açıdan uygun bulunmuştur (EK. 4). Araştırma öncesi, Milli Eğitim Müdürlüğünden uygulamanın yapılacağı okullar için yazılı izin alınmıştır (EK. 5). Ebeveynlere bilgilendirilmiş onam formu ve izin belgesi gönderilmiş; ebeveynlerin yazılı izin alınmıştır (EK. 6-7). Araştırmaya katılan öğrencilere bilgilendirilmiş onam okunup sözel ve yazılı izinleri alınmıştır (EK. 8).

3.9. Araştırmanın Uygulama Şeması

Şekil 1. Araştırmanın Uygulama Şeması

4. BULGULAR

İnternet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular, aşağıda belirtilen başlıklar altında sunulmuştur.

4.1. Öğrencilerin ve ailelerinin tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular

4.2. Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özelliklerine yönelik bulgular

4.3. Psikososyal sorun riskine yönelik bulgular

4.1. Öğrencilerin ve ailelerinin tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular

Tablo 2: Öğrencilerin ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri (n=737)

Sosyo-demografik özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	426	57.8
Erkek	311	42.2
Annenin öğrenim durumu		
Okur-yazar değil	93	12.6
İlköğretim mezunu	467	63.4
Lise mezunu	132	17.9
Üniversite mezunu ve üzeri	45	6.1
Babanın öğrenim durumu		
Okur-yazar değil	40	5.4
İlköğretim mezunu	391	53.0
Lise mezunu	174	23.6
Üniversite mezunu ve üzeri	132	18.0
Annenin çalışma durumu (n=734)		
Evet	149	20.3
Hayır	585	79.7
Babanın çalışma durumu (n=728)		
Evet	657	90.2
Hayır	71	9.8
Aylık ortalama gelir		
600-1000 TL arası	303	41.1
1001-2000 TL arası	165	22.4
2000 TL ve üzeri	140	19.0
Bilmiyor	129	17.5
Eşlerin birliktelik durumu		
Eşler birlikte	692	93.9
Tek ebeveyn	45	6.1
Boş zaman aktiviteleri*		
İnternete girme	410	55.6
TV izleme	395	53.6
Kitap okuma	382	51.8
Arkadaşları ile vakit geçirme	381	51.7
Müzik dinleme	377	51.1
Spor yapma	347	47.1
Resim yapma	267	36.2
Bilgisayar oyunu oynama	232	31.5

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Yüzdeler her bir madde üzerinden verilmiştir.

Tablo 2'de öğrencilerin ve ailelerinin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması $\bar{X} \pm SS$: 11.5 ± 1.1 (min=10 max=13) olup; %42.2'si erkek, %63.4'ünün annesi, %53'ünün babası ilkokul mezunu, %20.3'ünün annesi ve %90.2'sinin babası çalışmaktadır. Öğrencilerin %93.9'unun ebeveyni birlikte yaşamakta olup %41.1'inin ailesinin aylık gelirini 600 ile 1000 TL arasında olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %14.7'si boş zaman aktivitesi olarak internete girmeyi tercih ettiğini belirtmiştir.

4.2. Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özelliklerine yönelik bulgular

Tablo 3: Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özellikleri (n=737)

Bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özellikler	Sayı	%
Evde bilgisayar olma durumu		
Evet	593	80.5
Hayır	144	19.5
Bilgisayarın açılış şifresi olma durumu (n=593)		
Evet	196	33.0
Hayır	397	67.0
Bilgisayar kullanma durumu		
Evet	720	97.7
Hayır	17	2.3
İnternet kullanma durumu		
Evet	718	97.4
Hayır	19	2.6
İnterneti kullanma süresi (n=718)		
1 yıldan az	244	33.9
1-2 yıl arası	175	24.5
3-4 yıl arası	172	23.9
5 yıl ve üzeri	127	17.7
İnterneti kullanma ortamı (n=718)		
Ev	452	63.0
Okul	189	26.3
İnternet kafe	64	8.9
Diğer	13	1.8
Hafta içi bir günde internete girme süresi (n=718)		
0-2 saat	651	90.7
3 saat ve üzeri	67	9.3
Hafta sonu bir günde internete girme süresi (n=718)		
0-2 saat	474	66.0
3 saat ve üzeri	244	34.0
İnternet/bilgisayarı en fazla kullanma zamanı (n=718)		
Günün herhangi bir saatinde	532	74.1
Akşam saatlerinde	186	25.9
İnternette genellikle girilen siteler (n=718)*		
Araştırma siteleri	580	80.8
Sosyal paylaşım siteleri (facebook, MSN)	572	79.7
Oyun siteleri	512	71.3
Haber okuma siteleri	245	34.1
Alışveriş siteleri	85	11.8
Program indirme siteleri	84	11.7
Arkadaş bulma siteleri	60	8.4

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Yüzdeler her bir madde üzerinden verilmiştir.

Tablo 3’de öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili özelliklerinin dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin %80.5’inin evinde

bilgisayar olduğu, %33'ünün bilgisayarında açılış şifresi olduğu, %97.4'ünün internet kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %33.9'unun interneti 1 yıldan daha az süre ile % 63'ünün ev ortamında,%90.7'sinin hafta içi 0-2 saat ve %66'sının hafta sonu 0-2 saat, %74.1'inin günün herhangi bir saatinde kullandığı saptanmıştır. Öğrencilerin internette en fazla girdikleri siteler araştırma siteleri (%80.8), sosyal paylaşım siteleri (%79.9) ve oyun siteleri (%71.3) dir.

Tablo 4: Öğrencilere ve ebeveynlerine göre bilgisayar ve internet kullanma amaçları

Bilgisayar ve internet kullanma amaçları	Öğrenci		Ebeveyn	
	Sayı	%	Sayı	%
Bilgisayar kullanma amacı*				
Ders çalışma ve ödev yapma	655	88.8	671	91.0
Oyun oynama	508	68.9	530	71.9
İnternete bağlanma	378	51.2	394	53.4
İnternet kullanma amacı*				
Ödev hazırlama	681	94.8	684	95.2
Oyun oynama	428	59.6	448	62.3
Yeni bilgiler öğrenme	383	53.3	134	18.6
Arkadaşlarımla internette sohbet etme	341	46.2	344	46.6
Elektronik posta (e-mail) kontrol etme	291	39.4	223	30.2
Film izlemek-müzik indirme	258	35.9	195	27.1
Sohbet etme	176	24.5	195	27.1
Sorunlardan uzaklaşma	175	24.3	133	18.5
Yeni arkadaşlar edinme	60	8.3	67	9.3
Belgesel izlemek	15	2.1	15	2.1

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Yüzdeler her bir madde üzerinden verilmiştir.

Tablo 4'de öğrencilerin bilgisayarı ve interneti kullanma amaçları yer almaktadır. Öğrenciler bilgisayar ve interneti en fazla ders çalışma ödev yapma için (sırasıyla %88.8 – %94.8) kullandıklarını ifade

etmişlerdir. Ebeveynler, öğrencilerin bilgisayar ve interneti ders çalışma ve ödev hazırlamak için (sırasıyla %91 - %95.2) kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 5: Öğrencilerde internet kullanımına bağlı yaşanan fiziksel ve bilişsel değişiklikler (n=737)

Öğrencilerde yaşanan değişiklikler *	Arttı		Azaldı		Değişmedi	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel değişiklikler						
Baş ağrısı	267	36.2	3	0.4	467	63.4
Göz sorunları	254	34.5	3	0.4	480	65.1
Sırt \ Boyun ağrısı	241	32.7	0	0.0	496	67.3
Kilo durumu	159	21.6	17	2.3	561	76.1
Fiziksel aktivite / spor yapma	44	6.0	292	39.6	401	54.4
Uyku süresi	7	0.9	279	37.9	451	61.2
Bilişsel değişiklikler						
Okul başarısı	16	2.2	262	35.6	459	62.3
Ders çalışma süresi	10	1.4	314	42.6	413	56.0
Kitap okuma süresi	7	1.0	403	54.7	327	44.4

*Yanıtlar ebeveynlerden alınmıştır.

Tablo 5’de öğrencilerde internet kullanımına bağlı yaşanan fiziksel ve bilişsel değişikliklere ilişkin bulgular yer almaktadır. Ebeveynlere öğrencilerde yaşanan fiziksel değişiklikler sorulduğunda; baş ağrısı şikayetinin (%36.2), göz rahatsızlıklarının (%34.5) ve sırt boyun ağrısı şikayetlerinin (%32.7) arttığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerde görülen bilişsel değişiklikler okul başarısı (%35.6), ders çalışma süresi (%42.6) ve kitap okuma süresinin (%54.7) azalmasıdır.

Tablo 6: Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre internet kullanma süreleri

Sosyodemografik özellikler	İnternet kullanma süresi								Ki-Kare p
	1 yıldan az		1-2 yıl arası		3-4 yıl arası		5 yıl ve üzeri		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet									
Kız	146	35.4	102	24.8	97	23.5	67	16.3	$\chi^2= 1.839$ $p= 0.606$
Erkek	98	32.0	73	23.9	75	24.5	60	19.6	
Anne Öğrenim Düzeyi									
Okur-yazar değil	31	36.1	15	17.4	25	29.1	15	17.4	$\chi^2= 50.039$ $p= 0.000$
İlköğretim mezunu	178	39.0	122	26.8	98	21.5	58	12.7	
Lise mezunu	28	21.7	30	23.3	35	27.1	36	27.9	
Üniversite mezunu ve üzeri	5	11.1	8	17.8	14	31.1	18	40.0	
Baba Öğrenim Düzeyi									
Okur-yazar değil	15	40.5	8	21.6	8	21.6	7	16.2	$\chi^2= 72.167$ $p= 0.000$
İlköğretim mezunu	161	42.6	104	27.5	68	17.9	45	11.9	
Lise mezunu	42	24.7	41	24.1	58	34.1	29	17.1	
Üniversite mezunu ve üzeri	25	18.9	22	16.7	38	28.8	48	35.6	
Annenin Çalışma Durumu									
Evet	56	38.9	33	22.9	34	23.6	21	14.6	$\chi^2= 2.308$ $p= 0.511$
Hayır	185	32.6	141	24.7	141	24.7	105	18	
Baba Çalışma Durumu									
Evet	220	33.9	165	25	161	24.5	111	16.6	$\chi^2= 0.168$ $p= 0.983$
Hayır	23	35.9	15	23.4	15	23.4	11	17.2	
Aylık Ortalama Gelir									
600-1000 TL arası	117	40.5	83	28.7	55	19.0	34	11.8	$\chi^2= 98.018$ $p= 0.000$
1001-2000 TL arası	39	23.6	46	27.9	48	29.1	32	19.4	
2000 TL ve üzeri	20	14.3	25	17.9	44	31.4	51	36.4	
Bilmiyor	68	54.8	21	16.9	25	20.2	10	8.1	

Tablo 6'da öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre internet kullanma sürelerinin dağılımı görülmektedir. Anne ve babası

ilköğretim mezunu olan, ailesinin aylık geliri 600-1000 TL arasında olan öğrencilerin 1 yıldan az süredir internet kullandıkları ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Annesi çalışan öğrencilerin ve kız öğrencilerin 1 yıldan az süredir internet kullandıkları ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$).

4.3. Psikososyal sorun riskine yönelik bulgular

Tablo 7: Öğrencilerin psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17'nden aldıkları puan ortalamaları

Sınıf	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max
4. sınıf	180	8.01±4.97	0-26
5. sınıf	185	7.17±5.04	0-22
6. sınıf	190	7.55±4.84	0-19
7. sınıf	182	7.92±4.74	0-25
Toplam	737	7.66±4.90	0-26

Tablo 7'de öğrencilerin psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17'nden aldıkları puan ortalamaları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalamasının $\bar{X} \pm SS: 7.66 \pm 4.90$ (Min-Max=0-26) olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Öğrencilerde psikososyal sorun riski olma durumunun dağılımı

Psikososyal sorun riski	Sayı	%
Var (12 puan altı)	146	19.8
Yok (12 puan ve üstü)	591	80.2

Tablo 8’de öğrencilerde psikososyal sorun riski olma durumunun dağılımı yer almaktadır. Tabloda öğrencilerin %19.8’inde psikososyal sorun riski olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Öğrencilerin bilgisayar/internet ile ilgili özelliklerine göre psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17’nden aldıkları puan ortalamaları

Tanımlayıcı Özellikler	Sayı	PDS-17 $\bar{X} \pm SS$	p
Bilgisayar kullanma durumu			
Evet	720	7.67±4.91	U:5679.5
Hayır	17	6.88±4.72	p:0.600
İnternet kullanma durumu			
Evet	718	7.69±4.92	U:6158
Hayır	19	19±3.89	p:0.500
İnterneti kullanma süresi (n=718)			
1 yıldan az	244	7.57±4.89	
1-2 yıl arası	175	7.59±5.00	H:0.707
3-4 yıl arası	172	7.61±4.41	p:0.900
5 yıl ve üzeri	127	8.13±5.54	
İnterneti kullanma ortamı (n=718)			
İnternet kafe	64	9.36±4.38	
Ev	452	7.62±4.95	H: 10.228
Okul	189	7.48±5.00	p:0.006
Diğer	13		
İnternet/bilgisayarı en fazla kullanma saati (n=718)			
Günün herhangi bir saatinde	532	7.58±4.91	U:46441.5
Akşam saatlerinde	186	7.99±4.96	p:0.200
Hafta içi bir günde internete girme süresi			
1-2 saat	632	7.63±5	U:24811.5
3 saat ve üzeri	86	8.12±4.28	p:0.189
Hafta sonu bir günde internete girme süresi			
1-2 saat	437	7.13±4.66	U:51831.5
3 saat ve üzeri	281	8.54±5.19	p:0.000

Tablo 9'da öğrencilerin bilgisayar/internet ile ilgili özelliklerine göre psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17'nden aldıkları puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. İnternet kullanan, interneti 5 yıl ve üzeri süredir ve akşam saatlerinde kullanan öğrencilerin PDS-17 puanlarının daha yüksek olduğu ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). İnternet kafede ve hafta sonu 3 saat ve üzeri internet kullanan öğrencilerin PDS-17 puanlarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

5. TARTIŞMA

İnternet güncel haber ve bilgi sağlama, görüş ve bilgi paylaşımı, iletişim sağlama, görsel - işitsel öğelerle destekli iletişim gibi nedenlerle günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnternetin bu yönde artan olanakları ve gittikçe zenginleşen içeriği, interneti özellikle okul çağındaki çocuklar için cazip hale getirmiştir.²³

İnternet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen bulguların tartışması aşağıda belirtilen üç başlık altında sunulmuştur.

5.1. Bilgisayar ve İnternet Kullanımı ile İlgili Özelliklere İlişkin Bulgular

5.2. Fiziksel ve Bilişsel Değişikliklere İlişkin Bulgular

5.3. Psikososyal Sorun Riskine İlişkin Bulgular

5.1. Bilgisayar ve İnternet Kullanımı ile İlgili Özellikleri

Yaşamın hemen hemen her alanına giren internet, özellikle öğrenciler arasında yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline almıştır.^{40,43,44} Bu çalışmada öğrencilerin çoğunun evinde bilgisayar olduğu ve internet kullandığı (%97.4) belirlenmiştir (Tablo 3). Benzer şekilde Vaizoğlu ve arkadaşlarının (2004) yaptığı araştırmada öğrencilerin % 86.5'inin evinde bilgisayar ve internet bağıntısı bulunduğu saptanmıştır.⁶ Chisholm'un (2006) yapmış olduğu araştırmada 12-18 yaş arasında bireylerin %92'sinin evinde internet erişimin olduğu ortaya çıkmıştır.⁵¹ Bu çalışmadan elde edilen bulguların literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Literatürde öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanma amaçlarının ders çalışma, ödev yapma, oyun oynama, yeni bilgiler öğrenme, eğlence olduğu belirtilmektedir.^{10,12,30,41} Bu çalışmada da öğrencilerin bilgisayar ve interneti kullanma amaçlarının benzer olduğu görülmektedir. Ebeveynlerine çocuklarının bilgisayar/internet kullanma amaçları sorulduğunda; ebeveynlerin de benzer yanıtlar verdikleri saptanmıştır (Tablo 4). Öğrencilerin bilgisayar ve interneti ders çalışma, ödev yapma gibi amaçlar ile kullanmaları olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Böylece öğrenciler daha çok kaynağa ulaşarak hem akademik başarılarını hem de kişisel gelişimini sağlayabilir. Ancak bilgisayar/internetin oyun oynama, eğlence amacı ile uzun süre kullanılması öğrencinin fiziksel aktivitelerini azaltabileceği, psikososyal sağlığı ve okul başarısını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

İngiltere'de yapılan araştırmada (2004) haftada en az bir kez internet kullanan 9-19 yaş arası çocukların %90'ının okul ödevi yapma, %94'ünün bilgi araştırma, %72'sinin e-mail kullanma, %70'inin oyun oynama, %55'inin mesajlaşma, %46'sının müzik yükleme, %44'ünün eğitim, %40'ünün online alışveriş ve hobi , %34'ünün web sitesi yapma,

%26'sının haberleri okuma, %21'inin sohbet etme (chat) amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir.⁵² Makas'ın (2008) çalışmasında öğrencilerin %71.4'ü evlerinden interneti en fazla bilgi arama, e-posta kullanma, sohbet etme (chat) ve oyun oynama amacıyla kullandıkları belirlenmiştir. Yılmaz'ın (2006) çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin interneti chat-sohbet, oyun ve araştırma amaçlı kullanımlarının daha fazla olduğunu belirlemiştir.⁴² Bu çalışmadan elde edilen bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

İnternetin kullanma amaçlarının yanı sıra internet kullanma süresi de okul çağındaki öğrencilerin psikososyal sağlığı açısından önem taşımaktadır.³⁰ Bu çalışmada öğrencilerin yaklaşık yarısının 3 yıl ve üzeri süredir internet kullandıkları belirlenmiştir (Tablo 3). Bu bulgu öğrencilerin çok küçük yaşlardan itibaren internet ve bilgisayar kullanmaya başladığını göstermektedir.

Öğrencilerin internet kullanma süresini anne ve babanın öğrenim düzeyi ile gelir durumunun etkilediği belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 6). Anne - babanın öğrenim düzeyi ve ailenin gelir durumu yükseldikçe öğrencilerin internet kullanma süreleri de artmaktadır. Tor ve arkadaşlarının (2004) yapmış olduğu çalışmada annelerin eğitim durumunun yükselmesiyle evde bilgisayara sahip olma oranının arttığı tespit edilmiştir.¹ Ebeveynin öğrenim düzeyi ve gelir durumu yükseldikçe yenilikleri takip etme isteği artmakta; anne ve babanın çocuklarına öğrenciye sunabileceği imkânların çeşitliliği artabilmektedir. Çocuklarının, eğitim, eğlence ve iletişim aracı olan bilgisayarlardan doğru ve etkin bir şekilde faydalanmasını isteyen birçok anne baba, çağa ayak uydurmak ve bilgiye daha çabuk ve etkin bir şekilde erişebilmek adına çocuklarına bu tür imkânları sunmak istemektedirler.¹²

İnternet kullanılan ortam öğrencilerin psikososyal gelişimleri açısından önem taşımaktadır.^{7,30} Bu çalışmada öğrencilerin yarıdan fazlasının internete evden bağlandıkları belirlenmiştir (Tablo 3). Benzer şekilde Doruk'un (2007) araştırmasında öğrencilerin %62'sinin internete evden bağlandıkları saptanmıştır.¹⁰ Evde internete girme öğrencilerde yalnızlık, aile içi paylaşımlardan uzak kalma ve iletişimde kopukluklara ve sorunlarını dile getirmek yerine sanal dünyadan çözüm arama gibi uygun olmayan davranışlara yol açabilmektedir. İnternetin neden olabileceği olumsuz etkilerin önlenmesi için özellikle çalışan ailelere bilgisayarlarına açılış şifresi koyması önerilmektedir. Böylece aileler öğrencinin ne kadar süre interneti kullandıklarını kontrol edebilirler. Bu çalışmada öğrencilerin %33'ünün bilgisayarında açılış şifresi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). Bilgisayara açılış şifresinin koyulması ile öğrencinin evdeki zamanının tamamını internetin başında geçirmesi kısıtlanarak, aile içindeki iletişim ve paylaşımı artırması, zamanını daha etkili bir biçimde değerlendirmesi sağlanabilecektir.⁵

Bilgisayar karşısında geçirilen zamanın giderek artmasıyla, bunun sağlık üzerine olan etkileri de gündeme gelmiştir. Bu bağlamda hemşirelerin eğitici ve danışman rolü ön plana çıkmaktadır. Hemşirelerin öğrencilerin interneti ne kadar sıklıkta ve hangi amaçla kullandığının belirlenmesinde ailelerin ve öğretmenlerin farkındalıklarının artırılması, öğrencilere doğru internet kullanım alışkanlığının kazandırılmasında etkin rol alabileceği düşünülmektedir.

5.2. Fiziksel ve Bilişsel Değişiklikler

İnternet kullanımının artması bireylerde baş, boyun, sırt ağrısı ve göz ile ilgili rahatsızlıkları artırabilmektedir.^{7,32,53} Öğrencilerde

ortaya çıkan bu şikayetler öğrencinin akademik başarısını, günlük yaşam aktivitelerini ve sosyal yaşamını olumsuz etkileyebilmektedir. İnternet kullanmanın ilköğretim çocuklarında neden olduğu değişimlerin değerlendirilmesi sağlık risklerinin önlenmesi ve kaliteli yaşam için önemlidir. Bu çalışmada öğrencilerin yaklaşık üçte birinde fiziksel değişikliklerin (baş ağrısı, göz ile ilgili rahatsızlıklar, sırt/boyun ağrısı) yaşandığı; yaklaşık yarısında ise bilişsel yönden değişiklikler (kitap okuma süresi ve ders çalışma süresinin azalması) ortaya çıktığı belirlenmiştir. Öğrencilerde internet kullanımının artmasıyla birlikte ekran karşısında geçirilen sürenin arttığı ve bunun sonucunda sağlık durumu ve akademik başarılarının azalabileceği düşünülmektedir.

Gün ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında; gözlük kullananların %35.7'si bilgisayar kullanmaya başladıktan sonra gözlük kullanmaya ihtiyaç duydukları, gözlük kullananların %64.3'ünün ise gözlük numarasında değişiklik olduğu belirlenmiştir.⁵³ Bilgisayar kullanan bireylerin %77.1'inde boyun ağrısı, %69.9'unda sırt ağrısı, %67.5'inde ise omuz ağrısı tespit edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulguların literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bilgisayar kullanımından kaynaklanan sorunların önlenmesi için ekran karşısında geçirilen sürenin azaltılması ve uygun ergonomik koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda öğrenci ve ailelerin oluşabilecek zararlar ve alınacak önlemler hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

İnternet kullanımının ve bilgisayar karşısında geçirilen sürenin artması beslenme alışkanlığını değiştirmektedir.^{7,54} Bu çalışmada öğrencilerin %21.6'sının kilo durumunda artış olduğu, %31'inin yemek yeme isteğinin değiştiği ve %26.9'unun öğün atladığı saptanmıştır (Tablo 5). Vaizoğlu ve arkadaşları (2004) 36 ay ve daha fazla internet kullanan öğrencilerde düzensiz yemek yeme alışkanlığı olduğunu belirlemişlerdir.⁶ Ekran karşısında uzun süre kalan öğrenciler aile ile birlikte yemek yeme

kültüründen uzaklaşabilmekte, öğün atlayabilmekte ve fast food tarzı beslenmeyi tercih edebilmektedirler. Öğün atlamak alışkanlık haline dönüştüğünde kişinin sağlıklı beslenmesi engellenmekte; yetersiz beslenme, obezite gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.⁵⁵ Beslenme ile ilgili sorunlar çocukların erişkin dönemdeki sağlığını etkileyebileceğinden sağlıklı beslenme alışkanlığının sürdürülmesi önem kazanmaktadır. Ailenin belirli saatlerde yemek yeme düzeninin olması ve bu düzene evdeki bireylerin uyması, çocuğun uzun süre ekran karşısında kalmasının engellenmesi alınabilecek önlemler arasında yer almaktadır.

Bilgisayarda fazla zaman geçirme, çocukların oyun oynama, spor yapma gibi etkinliklere daha az zaman ayırmalarına neden olarak enerji tüketiminde azalmaya yol açmaktadır.^{7,54} Bu çalışmada da öğrencilerin yaklaşık yarısında fiziksel aktivite / spor yapma alışkanlığında azalma olduğu belirlenmiştir. Öğrencileri hareketsiz yaşam tarzına yönlendiren internetin uzun süre kullanılması onların ileriki yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Aynı zamanda bilgisayar önünde bir şeyler atıştırma alışkanlığı ise enerji alımını arttıran bir faktördür. Bu durum ise obezite gelişiminde rol oynayan önemli risk faktörleridir.

İnternet kullanmanın olumsuz etkilerinden biri de uyku düzeninde yaşanan değişikliklerdir. Bu çalışmada da her 3 öğrenciden birinde uyku süresinde değişiklik yaşandığı belirlenmiştir. Uyku çocukların gelişmelerini tamamlama sürecinde ve güne zinde başlayabilmelerinde etkili bir faktördür. Uykusunu yeterince alamamış öğrencilerin gün içerisinde okulda gösterecekleri performans olumsuz etkilenmektedir. Koçoğlu (2011)'nin çalışmasında, öğrencilerin internet - oyun amaçlı bilgisayar kullanımının günlük 2 saat ve üzeri olması, geç yatma (22.00'dan sonra), erken uyanma (8.00'dan önce) gibi nedenlerle uykusuz kaldıkları belirlenmiştir.⁴⁵ Doruk (2007)'un çalışmasında öğrencilerin %27'sinin internette gece geç saatlere kadar kalıp uykusuz kaldığı

saptanmıştır.¹⁰ Numanoğlu ve Bayır (2012)'in yapmış olduğu çalışmada öğrencilerinin yaklaşık yarısı internette dolaşmanın uykusuz kalmalarına neden olduğunu ifade etmiştir.⁴¹ İnternet karşısında geçirilen sürenin akşam geç saatlere kadar uzaması bu yaş grubunun hem metabolik gelişimlerini hem de okul başarılarını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle düzenli uyku alışkanlığının kazandırılması için ailenin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

İnternet kullanımının artması öğrencilerin ders çalışma, kitap okuma süreleri gibi bilişsel değişikliklere yol açarak okul başarısının azalmasına neden olabilmektedir. Bu çalışmada da öğrencilerin yaklaşık yarısının bilgisayar karşısında geçirdiği sürenin arttığı buna paralel olarak da ders çalışma süresinin ve kitap okuma süresinin azaldığı belirlenmiştir (Tablo 5). Numanoğlu ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu araştırmada 6. sınıf öğrencilerinin %34'ü, 7. sınıf öğrencilerinin %31.2'si ve 8. sınıf öğrencilerinin %37.3'ü bazen internetin ders çalışmalarını engellediğini belirtmişlerdir.⁴¹ Kubey ve arkadaşlarının (2001) yapmış olduğu çalışmada akademik başarısı düşük olan üniversite öğrencilerinin diğerlerine göre iki kat daha fazla internet kullandığı saptanmıştır.¹⁹ Gross'un yapmış olduğu çalışmada haftada 11 saat 18 dk.'dan daha fazla internet kullanan üniversite öğrencilerinin haftada 3 saat 84 dk. ve altında internet kullananlara göre okul performansları ve akademik başarılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.⁵⁶ Bilgisayar oyunları, sanal sohbet ve internet bağımlılığı ders çalışma davranışına engel olarak akademik başarının düşmesine yol açabilmektedir.^{7,30}

İnternet kullanımının artması öğrencilerin fiziksel, bilişsel, psikososyal durumlarını ve akademik başarılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle öğrenciler ve ailelerin internette geçirilecek süre konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda hemşirelerin eğitici ve danışmanlık rolleri ön plana çıkmaktadır. Hemşireler öğrenci ve

ailelerini internet kullanımı ve erkan karşısında geçirilecek süreye ilişkin bilgilendirmesi gerekmektedir.

5.3. Psikososyal Sorun Riski

Günümüzde insanlar, bilgisayar ile küçük yaşlarda tanışmakta; evde ve okulda, gerek ödevleri için gerek eğlence için yoğun bir şekilde bilgisayar ve internet kullanmaktadır. Bilgisayar ve internet, sadece erişkinler için değil; aynı zamanda çocuklar içinde oldukça faydalı bir ortamdır. Ancak çocuk ve gençler arasında internetin denetimsiz ve sınırsız şekilde kullanılması, her türlü bilgiye veya kişilere erişimin kolaylığının olması çocukların psikososyal sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada internet kullanan her beş öğrenciden birinde psikososyal sorun riski olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda da; internet kullanılmasının artması ile öğrencilerin psikososyal durumunun olumsuz etkilendiği belirlenmiştir.^{7,40,43,57,58} Harman ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan çalışmada yaygın internet kullanan ve bilgisayar oyunları ile zamanını geçiren çocukların sosyal gelişimlerinin önemli ölçüde gerilediği, bu çocukların öz güvenlerinin düşük, sosyal kaygı düzeylerinin ve saldırganlık davranışlarının yüksek olduğu bulunmuştur.⁵⁸ Çocuk ve gençte şiddet eğiliminin oluşmasında oynanan oyunun türünün, oyun oynama sıklığı ve süresinin etkili olduğunu belirtmektedir. Kelleci (2008) internet yoluyla kurulan iletişimin günümüzün gençleri için oldukça önemli olduğunu ve bilgisayar oyunları ve internetin arkadaşlıkların yerini alarak sosyal izolasyona neden olabildiği vurgulamaktadır.¹³

İnternet kullanma zamanı ve süresi psikososyal durumu etkileyebilmektedir. Bu çalışmada hafta sonu bir günde internete girme

süresi 3 saat ve üzeri olan öğrencilerin psikososyal sorun riskinin daha fazla olduğu saptanmıştır (Tablo 9). Nalwa ve Anand (2003)'ün, yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin %33'ünün günde iki saatten fazla internet kullandığını, internet bağımlılığı için riskli grubu oluşturduklarını ve bağımlı olmayanlara göre sosyal açıdan daha izole olduklarını belirlenmiştir. Öğrenciler için internetsiz bir hayatın çok sıkıcı olacağı tespit edilmiştir.⁵⁷ Esgin ve arkadaşları haftalık internet kullanım süresinin artması ile ilköğretim öğrencilerinin psikososyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilendiği belirlemişlerdir.⁴³ Bu çalışmadan elde edilen bulgular literatürle benzerlik göstermektedir.

Uzun süre internet kullanmanın neden olduğu diğer bir problem de internet bağımlılığıdır.⁷ Problemler internet kullanımı ile depresyon, sosyal izolasyon, yalnızlık ve ev/okul/iş performansında azalma arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Niemz ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan çalışmada haftada 10–14 saat internet kullanımının patolojik olduğu belirtilmiştir.⁵⁹

İnterneti daha uzun süre kullanan öğrencilerin yüksek düzeyde somatize, obsesif, depresif, anksiyeteli, hostile, fobik, paranoid düşüncelere sahip olduğu, düşünce süreçlerinin bozulduğu ve kişiler arası duyarlılıklarının azaldığı dikkati çekmektedir. Bu nedenle interneti uzun süre kullanmak psikiyatrik semptomların görülmesi açısından bir risk faktörü olarak düşünülmektedir.¹³

İnternet erişim olanağı psikososyal durumu etkileyebilmektedir. İnternet erişimini kafede sağlayan öğrenciler zaman ve tercih ettiği site konusunda denetimsiz olduğu için psikososyal davranış sorunu açısından daha çok risk altındadır. Erişimini evden ve okuldan sağlayan öğrencilerde aile ve öğretmen denetimi gibi bir faktör olduğu için

bu risk daha az görülmektedir. Orhan ve Akkoyunlu (2004)'nin çalışmasında öğrencilerin en fazla ev ve okuldan (%23.2) internete erişim sağladıkları belirlenmiştir. En yüksek dağılımı “ev ve okul” dan internete erişim oluştursa da internete, sadece “internet kafelerden” ulaşan öğrenci yüzdesinin de oldukça yüksek olduğu (%19.5) görülmektedir.⁵ Bu çalışmada internet erişim olanağı internet kafe olan öğrencilerde psikososyal sorun riskinin daha fazla olduğu saptanmıştır (Tablo 9). İnternet kafe gibi denetimin az olduğu ortamlarda öğrencilerin psikososyal sağlık sorunları açısından daha çok risk altında olduğu düşünülmektedir.

Kontrolsüz internet kullanımı çocuğun ve gencin fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.¹¹ Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (2011) tarafından yapılan araştırmada çocukların %21'nin ailesine, %24'ünün arkadaşlarına, %60'ının derslerine, ve %10'unun da sosyal etkinliklere yeterince zaman ayıramadığı sonuçları elde edilmiştir.⁶⁰ İnternetin sosyal etkileri isimli projede internetin öğrencilerin her an bilgi kaynaklarına ulaşabilecekleri ve olumlu sosyal etkileşim mekanı olarak kullanabilecekleri bir destek ünitesine dönüştürülmesi önerilmektedir.⁴⁸ Yaşantımızda bu kadar önemli ve vazgeçilmez bir teknoloji haline gelen internete ilişkin Türkiye’de yapılan araştırmalarda öğrencilerin; bilgisayar oyunlarına ilgi gösterdikleri, dış dünya ile iletişimlerini bilgisayar üzerinden kurdukları, bilgisayar başında uzun zaman geçirdikleri, bilgisayarı arkadaş olarak gördükleri, iletişimde anında cevap almayı istedikleri ve boş zamanlarının çoğunu internette geçirdikleri gibi bulgulara ulaşılmıştır.⁶¹

Hemşireliğin amaçlarından biri; çocuğun ve adölesanın aile ve toplum içinde fiziksel, entelektüel, duygusal ve sosyal yönden gelişimini sağlamaktır. Günümüzde en önemli hemşirelik amaçları içinde çocuk ve aile sağlığının en üst düzeyde geliştirilmesi ve sürdürülmesi ile birlikte eğitim, danışmanlık, destek olma, hakları savunma yaygın hale

gelmiştir.^{50,62} Farklı roller ve ortamlarda pek çok ebeveyn ile etkileşim halinde bulunan hemşirelerin internet kullanmanın çocuklar ve adölesanlar üzerindeki etkilerini bilmesi ve bu konuda aileye eğitim ve danışmanlık vermesi internetin çocuk üzerindeki olumsuz etkisini azaltılması bakımından önemlidir.⁷

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

İnternet kullanımının ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Öğrencilerin %57,8'i kız, %63,4'ünün annesi, %53'ünün babası ilkokul mezunu, %20,3' ünün annesi, %90,2'sinin babası çalışmaktadır. Öğrencilerin %93,9'unun ebeveyni birlikte yaşamakta olup %41,1'inin ailesi aylık gelirini 600 ile 1000 TL arasında olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %14,7'si boş zamanlarında internete girmeyi tercih ettiğini belirtmiştir. (Tablo 2).
- Öğrencilerin %80,5'inin evinde bilgisayar olduğu, %97,4'ünün internet kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %41,6'sı interneti 3 yıldan uzun süredir, %25,9'u akşam saatlerinde, %63'ü ev ortamında kullanmaktadır. Öğrencilerin internette en fazla girdikleri siteler araştırma siteleri %80,8, sosyal paylaşım siteleri %79,7, oyun siteleri %71,3 olarak belirlenmiştir (Tablo 3).
- Öğrencilerin interneti en fazla ödev hazırlamak amacıyla (% 31,3), oyun oynamak (%19,7) ve yeni bilgiler öğrenmek amacıyla (%17,6) kullandıkları belirlenmiştir. Ebeveynler, öğrencilerin bilgisayar ve interneti ders çalışma ve ödev hazırlamak için (sırasıyla %31 - %36,6) kullandıklarını ifade etmiştir (Tablo 4).

- Öğrencilerde internet kullanmaya başladıktan sonra yaşanan fiziksel değişiklikler baş ağrısı (%36.2), göz rahatsızlıkları (%34.5) ve sırt boyun şikayetleri (%32.7) dir. Öğrencilerde görülen bilişsel değişiklikler okul başarısı (%35.6), ders çalışma süresi (%42.6) ve kitap okuma süresinin (%54.7) azalmasıdır (Tablo 5).
- Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre internet kullanma süreleri değerlendirildiğinde; anne ve babası ilköğretim mezunu olan, ailesinin aylık geliri 600-1000 TL arasında olan öğrencilerin 1 yıldan az süredir internet kullandıkları ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 6).
- Öğrencilerin %19.8'inin psikososyal sorunu olduğu belirlenmiştir. (Tablo 8).
- Öğrencilerin bilgisayar/internet ile ilgili özelliklerine göre psikososyal sorun olma durumu değerlendirildiğinde; internet kafede ve hafta sonu internete giren öğrencilerin psikososyal sorunları olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 9).

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1. Öğrencilerin çoğunluğunun bilgisayar ve internet kullandıkları belirlenmiştir. Bu nedenle; ailelerin oluşabilecek sağlık problemleri ve çocuklarının internet kullanma sürelerini kontrol etmeleri konusunda bilgilendirilmesi,
2. Bilgisayar ve internet kullanmanın sağlığa olan zararlı etkileri konusunda aile ile birlikte okul yöneticileri ve öğretmenlerin de bilgilendirilmesi,
3. İlköğretim öğrencilerinde bilgisayar ve internet kullanmanın olumsuz etkilerini belirlemeye yönelik sağlık taramalarının artırılması, psikosozal sorunların belirlenmesi için PDS-17 ile birlikte İnternet Bağımlılığı Ölçeği, İnternette Bilişsel Durum Ölçeği-İBDÖ gibi ölçeklerin kullanılması,
4. Öğrencilerin yaklaşık üçte birinde fiziksel değişiklikler (baş ağrısı, göz rahatsızlıkları, sırt/boyun ağrısı) yaşandığı; yaklaşık yarısında ise bilişsel yönden değişiklikler (kitap okuma süresi ve ders çalışma süresinin azalması) ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu nedenle bilgisayar kullanımından kaynaklanan sorunların önlenmesi için ekran karşısında geçirilen sürenin azaltılması ve uygun ergonomik koşulların sağlanması,
5. Öğrencilerin %21.6'sının kilo durumunda artış olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, çocuğun uzun süre ekran karşısında kalmasının engellenmesi ve aile ile düzenli yemek yeme alışkanlığının kazandırılması,
6. Öğrencilerin %37.9'unun internet kullanmaya başladıktan sonra uyku süresinin azaldığı belirlenmiştir. İnternet karşısında geçirilen sürenin akşam geç saatlere kadar uzaması bu yaş grubunun hem

metabolik gelişimlerini hem de okul başarılarını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle öğrenciye düzenli uyku alışkanlığının kazandırılması,

7. Öğrencilerin %19.8'inin psikososyal sorun riski olduğu belirlenmiştir. İnternetin neden olabileceği psikososyal olumsuz etkilerin önlenmesi için öğrencilerin kontrollü internet kullanmalarının sağlanmasına yönelik önlemlerin alınması (bilgisayara şifre konulması, filtre programları, içerik sınırlaması gibi) ve akranları ile birlikte yapabileceği sosyal aktivitelere yönlendirilmesi,
8. İnternet kafede ve hafta sonu internete giren öğrencilerin psikososyal sorun riskinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İnternet kafelerde internetin kontrollü kullanılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması ve hafta sonu aile ile birlikte yapılabilecek aktivitelerin planlanması,
9. Psikososyal sorun riski saptanan öğrencilerin sağlık kuruluşuna yönlendirilmesi önerilmektedir.

7.ÖZET

İnternet Kullanımının İlköğretim Öğrencilerinin Psikososyal Durumlarına Etkileri

İnternet çağın teknolojisi olarak kabul edilmektedir. İnternetin bilinçsiz kullanılması öğrenciler için çeşitli problemlere neden olabilmektedir. Bu araştırma, internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Beypazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören 4, 5, 6, 7. sınıf öğrencileri ve ebeveynleri (N: 2515) oluşturmuştur. Çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 737 öğrenci ve ebeveyn örnekleme alınmıştır. Verilerin toplanmasında anket formu ve psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi-17 (PDS-17) kullanılmıştır. Veriler Nisan- Haziran 2012 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans dağılımları, yüzde değerleri, ortalama, standart sapma, ki-kare, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 11.5 ± 1.1 olup; %42.2'si erkektir. Öğrencilerin %80.5'inin evinde bilgisayar olduğu, % 33'ünün bilgisayarında açılış şifresi olduğu, %97.4'ünün internet kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerde görülen fiziksel değişiklikler; baş ağrısı (%36.2), göz rahatsızlıkları (%34.5) ve sırt boyun ağrısı (%32.7); bilişsel değişiklikler okul başarısı (%35.6), ders çalışma süresi (%42.6) ve kitap okuma süresinin (% 54.7) azalmasıdır. Anne ve babası ilköğretim mezunu olan, ailesinin aylık geliri 600-1000 TL arasında olan öğrencilerin 1 yıldan az süredir internet kullandıkları ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Öğrencilerin %19.8'inde psikososyal sorun riski olduğu belirlenmiştir. İnternet kafede ve haftasonu 3 saat ve üzeri internet kullanan öğrencilerin psikososyal sorun riskinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). İnternet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına

zararlı etkilerinin önlenmesinde hemşirelere eğitici ve danışman rollerini kullanmaları önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: İnternet, ilköğretim öğrencisi, psikososyal durum, hemşire

8.SUMMARY

The Effects of Internet Usage on the Psychosocial Status of Elementary School Students.

Internet is considered as the technology of the era. Unconscious usage of Internet can lead to various problems. This study was carried out descriptively with the aim of the definition of effects of internet usage on the psychosocial status of elementary school students. The students of 4th,5th,6th,7th grades attending at the elementary schools of Beypazarı District National Education and the students' parents (N:2515) constituted the universe of study. Sample 737 students and their parents who accepted to participate in the study were taken. Questionnaires and behaviour and psychosocial problem checklist – 17 (PSC-17) were used for collecting data. Data was collected between April-June 2012. Frequency distribution, percentages, averages, standard deviation, Chi-square, Mann Whitney U and Kruskal Wallis H tests were used in the evaluation of data. The average age of the students participating in the study was 11.5 ± 1.1 and 42.2% of them were boys. It was determined that 80.5% of students had computers at home, 33% of them had power-on passwords on their computers, 97.4% of them used internet. Physical changes in students that the complaints of headaches (36.2%), eye discomforts (34.5%), backache and lumbagos (32.7%) were increased. The cognitive changes seen on the students were the decreases in the school success (35.6%), hours of course work (42.6%) and reading (54.7%). It was determined that the students whose parents are graduates of primary education and had 600-1000 TL of monthly income had been using the internet for less than a year ($p<0.05$). It was seen that there is psychosocial problem risk on the 19.8% of the students participating the study. It was determined that the students going to cybercafes for internet and using internet at the weekends for more than 3

hours had more psychosocial problem risks and the difference between the groups was statistically significant ($p < 0.05$) . Trainer and consultant roles of nurses in the prevention of the harmful effects of Internet use is recommended.

Key words: Internet, elementary school student, psychosocial effect, nurse

9. KAYNAKLAR

1. Tor H, Erden O. İlköğretim Öğrencilerinin Bilgi Teknolojilerinden Yararlanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. TOJET 2004; 3 (1): 120-130.
2. Öztoprak M. Bilgisayar iletişim ağlarının büro çalışanları üzerine etkileri ve bir araştırma. Yüksek Lisans. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2001.
3. TÜİK Resmi İstatistik Programı 2007-2011, Revize. (erişim tarihi: 11.03.2012),
Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/rip/rip_programi.pdf
4. Milli Eğitim Bakanlığı (Haziran 2008). : e-Dönüşüm Uygulamaları ve MEB İnternet Erişimi Projesi. (Erişim tarihi:22 Mart 2012),
Erişim adresi:
www.meb.gov.tr/.../interneterisimprojesi/MEB_uydu_genelge_20062008_9640.doc
5. Orhan F. ve Akkoyunlu B. İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2004; 26: 107-116.
6. Vaizoğlu A, Aslan D, Güler Ç. ve ark. Internet Use Among High School Students in Ankara. Turkey. Saudi Medical Journal 2004; 25(6): 737-740.
7. Muslu KG. ve Bolışık B. Çocuk ve gençlerde İnternet kullanımı. TAF Prev Med Bull, 2009; 8(5): 445-450.
8. Rehm L, Allison N, Johnson D. The Internet and Critical Issues For Families. Journal of Family and Consumer Sciences Education 2003; 21(2): 33-43.
9. Aksüt M, Batur Z. İnternet Perspektifinde Ergenlerin Sosyalleşme ve İletişim Kurma Süreci. IX. Akademik Bilişim Konferansı, 31 Ocak - 2 Şubat 2007 Kütahya.
10. Doruk D. Öğrenme İsteksizliğinin İnternet Kullanımıyla İlişkilendirilmesi (Ergen Boyutunda). Yüksek Lisans. İstanbul: Beykent Üniversitesi; 2007.

11. Caplan SE. Problematic İnternet Use and Psychosocial Well-being: Development of a Theory-based Cognitive–behavioral Measurement Instrument. *Computers in Human Behavior* 2002; 18: 553–575.
12. Canbek G, Sağıroğlu Ő. Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği. *Politeknik Dergisi* 2007; 10(1): 33–39.
13. Kelleci M. İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri. *TAF Prev Med Bull* 2008; 7(3): 253-6.
14. Chak K. ve Leung L. Shyness and Locus of Control as Predictors of Internet Addiction and Internet Use. *Cyberpsychology & Behavior* 2004; 7(5): 559-570.
15. Sanders C.E, Field T.M, Diego M. ve Kaplan M. The Relationship of Internet to Depression and Social Isolation Among Adolescents. *Adolescence* 2000; 35(138): 237-242.
16. Armstrong L, Phillips J.G. ve Saling L.L. Potential determinants of heavier internet usage. *Int. J. Human-Computer Studies* 2000; 53: 537-550.
17. Young K. What Makes the Internet Addictive: Potential Explanations for Pathological Internet Use. The 105th annual conference of the American Psychological Association, August 15, 1997, Chicago, USA.
18. Yoo HJ, Cho SC, Ha J, Yune SK, Kim SJ, Hwang J, et al. Attention Deficit Hyperactivity Symptoms and Internet Addiction. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*. 2004; 58 (5): 487– 494.
19. Kubey RW, Lavin MJ, Barrows JR. Internet use and collegiate academic performance decrements: early findings. *Journal of Communication*. 2001; 366–382.
20. Aksağlıoğlu G, Yılmaz B. Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği* 2007; 21(1): 3-28.

21. Güler G, Kubilay G. Bir İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Fiziksel Bakım Sorunlarının Belirlenmesi. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 2004; 26 (2): 60 – 65.
22. Çavuşoğlu H. Çocuk Sağlığı Hemşireliği. Cilt I. 1. Baskı. Sistem Ofset, Ankara 2002.
23. Şimşek F. İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanım Profili - Kastamonu İli Örneği. TÜİK Uzmanlık Tezi. Kastamonu; 2010.
24. Işık U. Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi; 2007.
25. Aksu H, İrgil E. İnternetin Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. Ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Hayatındaki Yeri. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2003; 29 (2): 19-23.
26. DEMİR E. Birey ve Aile Yaşamına İlişkin Konularda İnternet Kullanımının Etkisinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2006.
27. Türkiye Yatırımcı İlişkileri Derneği' nin (TÜYİD) Faaliyet Raporu (2011) (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2012),
Erişim adresi:
http://www.tuyid.org/files/sunumlar/Online_Faaliyet_Raporlari_2011_fligra_n.pdf
28. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2011.
29. TÜİK (2010); (Erişim tarihi: 10.08.2012),
Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8572>
30. Cömert Tarı I, Kayıran S. Çocuk ve Ergenlerde İnternet Kullanımı. Çocuk Dergisi 2010; 10 (4):166-170.
31. Colwell, J. ve Kato, M. Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. Asian Journal of Social Psychology 2003; 6: 149–158.

32. Saito S, Piccoli B, Smith MJ, et al. Ergonomic guidelines for using notebook personal computers. Technical Committee on Human Computer Interaction, International Ergonomics Association. Industrial Health 2000; 38: 421-434.
33. Arnas Aktaş Y. Üç-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. The Turkish Online Journal of Educational Technology 2005; 4(4): 59-66.
34. Alehan F. Çocukluk Çağı Baş Ağrılarının Prospektif Değerlendirilmesi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2003; 46: 38-42.
35. Özmutaf M N, Özgür Z, Gökmen F. Üniversite Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanımına Birey Sağlığı Kapsamında Genel Bakış Açılıarı. Ege Tıp Dergisi 2008; 47(2) : 81 – 86.
36. Günel A, Turhal Ü, İmal N. İlköğretim Öğrencileri Arasında İnternet Kullanımının İncelenmesine Yönelik Anket Çalışması. (Erişim tarihi: 16 Ocak 2012),
Erişim adresi: http://www.emo.org.tr/ekler/a3ab9ab93998aad_ek.pdf.
37. Cengizhan C. Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı, Marmara Üniversitesi 2003, İstanbul. (Erişim tarihi: 10.08.2012)
Erişim adresi: <http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/index2.html>
38. Öztürk C, Karayağız G. Çocuk ve Televizyon. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007; 10(2): 81-85.
39. Krebs N F, Baker R D, Greer F R., Heyman M B., Jaksic T, Lifshitz F. Prevention of Pediatric Overweight and Obesity. American Academy of Pediatrics, Prevention of Pediatric Overweight and Obesity Pediatrics. 2003; 112: 424–430.
40. Özcan KN. Üniversite Öğrencilerinde İnternet Kullanımının Psikososyal Durum ile İlişkisi. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 2004.

41. Numanoğlu G, Bayır Ş. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanımları. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar 2012; 10(2): 295-323.
42. Yılmaz S. İnternet ve İnternet Kafelerin İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerine Etkileri (İstanbul Örneği). Yüksek Lisans. Adapazarı: Sakarya Üniversitesi; 2006.
43. Esgin E, Torun E, Şakar D, Doğan C, Yardım M. İnternet Kullanımının İlköğretim Öğrencilerinin Psiko-sosyal Gelişimlerine Olumsuz Etkilerinin İncelenmesi. Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi 2012; 3(4).
44. Makas Y. Lise Öğrenimi Gören Gençlerin İnternet Kullanımının Psikososyal Durum ile İlişkisi. Yüksek Lisans. İstanbul: İstanbul Beykent Üniversitesi; 2008.
45. Koçoğlu D, Arslan S. Lise Öğrencilerinde Gündüz Uykululuk Durumu ve İlişkili Faktörler. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi (2011): 50-60.
46. Honda M, Genba M, Kawakami J, Nishizono-Maher A. A Sleep and Life-style Survey of Japanese High School Boys: Factors ,Associated with Frequent Exposure to Bright Nocturnal Light. Sleep and Biological Rhythms 2008; 6: 110–119.
47. Tremaine R B, Dorrian J, Blunden S. Subjective and Objective Sleep in Children and Adolescents: Measurement, Age, and Gender Differences. Sleep and Biological Rhythms 2010; 8: 229–238.
48. İnternetin Sosyal Etkileri “En Liberal Oyuncak İnternet” (Online). (Erişim tarihi: 07.09.2012)
Elektronik adresi: <http://mail.baskent.edu.tr/~20093505/mis/proje.doc>.
49. İşman A. Özel Okullarda Öğrenim Gören İlköğretim Öğrencilerinin İnternete Yönelik Tutum ve Düşünceleri (Acarkent Doğa Koleji Örneği) , 2008. (Online) (Erişim tarihi: 25. 10. 2011)
Elektronik adresi: ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/29.doc.

50. Erdoğan S, Öztürk M. Psychometric Evaluation of the Turkish Version of the Pediatric Symptom Checklist-17 for Detecting Psychosocial Problems in Low-income Children. *Journal of Clinical Nursing* 2011; 20: 2591–2599.
51. Chisholm JF. Cyberspace Violence Against Girls and Adolescent Females. *Annals New York Academy of Sciences*. 2006; 1087: 74-89.
52. SAFER İnternet Forum 2007 Uluslararası ikinci konferans raporu. 20–21 Haziran 2007, Lüksemburg (Online). Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2007). (Erişim tarihi: 1 Ekim 2011)
Erişim adresi: <http://www.aile.gov.tr/dosya/?Id=146>
53. Gün İ, Özer A, Ekinci E, Öztürk A. Bilgisayarla Çalışan Kişilerin ifade Ettikleri Sağlık Sorunları ve Bilgisayar Kullanım Özellikleri. *Erciyes Tıp Dergisi* 2004; 26 (4) 153-157.
54. Shields MK, Behrman RE. Children and Computer Technology: Analysis and Recommendations. *The Future of Children*. 2000; 10(2): 4–30.
55. Elgara F.J, Robertsb C, Moorec L, Tudor-Smithb C. Sedentary Behaviour, Physical Activity and Weight Problems in Adolescents in Wales. *Public Health* 2005; 119: 518–524.
56. Gross EF. Adolescent Internet Use: What We Expect, What Teens Report. *Journal of Applied Developmental Psychology* 2004; 25 : 633-649.
57. Nalwa K, Anand AP. Internet Addiction in Students: a Cause of Concern. *Cyberpsychology and Behavior*. 2003; 6: 653–656.
58. Harman JP, Hansen CE, Cochian ME, Lindsey CR. Liar, liar: Internet Faking but not Frequency of Use Affect SocialSkills, Self-esteem, Social Anxiety, and Aggression. *Cyber Psychol Behavior* 2005; 8(1):1-6.
59. Niemz K, Griffiths M, Banyard P. Prevalence of Pathological Internet Use Among University Students and Correlations with Self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and Disinhibition. *Cyberpsychology and Behavior*. 2005; 8: 562–570.

60. TİB: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (2011). Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları Araştırması Raporu. (Online) (Erişim tarihi: 10 Ekim 2012)

Erişim adresi:

http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/files/Cocuk_sosyal_paylasim_ara_stirma_raporu.pdf

61. Şahin M. Yeni Binyılın Öğrencilerinin Özellikleri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2009; 9(2): 155–172.

62. Yaramış N, Karataş N. Nevşehir İl Merkezinde İlköğretim Çağındaki Çocuklarda Göz Hastalıklarının Tespit Edilmesinde Hemşirenin Rolü. Sağlık Bilimleri Dergisi (Ek Sayı:Hemşirelik Özel Sayısı) 2005; 14: 45-53.

63. Özcebe H, Ulukol B, Mollahaliloğlu S, Yardım N, Karaman F. Sağlık Hizmetlerinde Okul Sağlığı Kitabı, Ankara: Yücel Ofset Mat.; 2008.

10. EKLER

Ek 1. Öğrenci Soru Formu

Ek 2. Ebeveyn Soru Formu

Ek 3. Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi-17

Ek 4. Etik Kurul İzni

Ek 5. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

Ek 6. Ebeveynler için Aydınlatılmış Onam Formu

Ek 7. Ebeveyn İzin Belgesi

Ek 8. Gönüllüler için Aydınlatılmış Onam Formu

EK 1. Öğrenci Soru Formu

Adı – Soyadı:.....

İmza:.....

Okul numaranız:.....

Şubeniz:.....

Sınıfınız:.....

Doğum tarihiniz:.....ay.....yıl

1. Cinsiyetiniz : () Kız () Erkek

2. Boş zamanlarınızda genellikle neler yaparsınız?

(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

() Spor yaparım

() Kitap okurum

() Resim yaparım

() Bilgisayar oyunu oynarım

() Müzik dinlerim

() TV izlerim

() İnternete girerim

() Arkadaşlarımla vakit geçiririm

() Diğer

3. Bilgisayar kullanıyor musunuz?

() Evet

() Hayır

4. Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?

(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

() İnternete bağlanma

() Ders çalışma ve ödev yapma

() Oyun oynama

() Arkadaşlarımla internette sohbet etme

() Elektronik posta (e-mail) kontrol etmek

() Diğer.....

5. İnternet kullanır mısınız?

() Evet

() Hayır

6. İnterneti ne kadar süredir kullanıyorsunuz?

() 1 yıldan az

() 1- 2 yıl arası

() 3 -4 yıl arası

() 5 yıl ve üzeri

7. İnterneti genellikle hangi amaçla kullanırsınız?

(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

() Ödev hazırlamak

() Film - müzik indirmek

() Yeni arkadaşlar edinmek

() Oyun oynama

() Film/dizi izlemek

() Yeni bilgiler öğrenmek

() Sorunlardan uzaklaşmak

() Sohbet etmek

() Diğer

8. İnterneti genellikle en fazla hangi ortamda kullanırsınız?

() İnternet kafe

() Ev

() Okul

() Diğer

9. İnternette genellikle hangi sitelere girersiniz?

(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Haber okuma siteleri Araştırma siteleri
 Program indirme siteleri Arkadaş bulma siteleri
 Alışveriş siteleri Oyun siteleri
 Sosyal paylaşım siteler (facebook, MSN)
 Diğer.....

10. Hafta içi bir günde kaç saat internet kullanırsınız?

- 0-2 saat 3-4 saat 5 saat ve üzeri Diğer.....

11. Hafta sonu bir günde kaç saat internet kullanırsınız?

- 0-2 saat 3-4 saat 5 saat ve üzeri Diğer.....

12. Günün hangi saatinde en fazla internet/bilgisayar kullanırsınız?

- Günün herhangi bir saatinde
 Akşam saatlerinde
 Akşam saat 21'den sonra

EK 2. Ebeveyn Soru Formu

Çocuğunuz;

Okul numarası:

Sınıf/şubesi:

Doğum tarihi.....ay/yıl

1. Anketi yanıtlayan ebeveyn

Anne Baba

2. Öğrenim durumunuz nedir?

Okur- yazar değil

Okur- yazar

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Yüksek Lisans- Doktora

Diğer

3. Eşinizin öğrenim durumu nedir?

Okur- yazar değil

Okur- yazar

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Yüksek Lisans- Doktora

Diğer

4. Çalışıyor musunuz?

Evet

Hayır

Diğer

5. Eşiniz çalışıyor mu?

Evet

Hayır

Diğer

6. Eşiniz yaşıyor mu?

Yaşıyor

Yaşamıyor

Diğer

7. Eşinizle birliktelik durumunuz nedir?

Beraber

Boşanmış\ Ayrı yaşıyor

Diğer

8. Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır?

600 - 1000 TL arası

1001 TL- 2000 TL arası

2000 TL ve üzeri

Bilmiyorum

9. Evinizde bilgisayarınız var mı?

Evet

Hayır

Diğer

10. Evde bilgisayarınız açılırken şifresi var mı?

Evet

Hayır

Diğer

11. Çocuğunuz genellikle bilgisayarı hangi amaçla kullanır?

(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- İnternete bağlanma Ders çalışma ve ödev yapma
 Oyun oynama Arkadaşlarıyla internette sohbet etme
 Elektronik posta (e-mail) kontrol etmek
 Diğer.....

12. Çocuğunuz genellikle interneti hangi amaçla kullanır? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Ödev hazırlamak Film - müzik indirmek
 Yeni arkadaşlar edinmek Oyun oynama
 Yeni bilgiler öğrenmek Sohbet etmek
 Sorunlardan uzaklaşmak Diğer

13. Çocuğunuz günün hangi saatinde en fazla internet/bilgisayar kullanır?

- Günün herhangi bir saatinde
 Akşam saatlerinde
 Akşam saat 21'den sonra

14. Çocuğunuz internet kullanmaya başladıktan sonra aşağıda belirtilen durumlara ilişkin yaşadığınız değişiklikleri belirtiniz.

İnternet Kullanmaya Başladıktan Sonra Çocuğunuzun	Arttı	Azaldı	Değişmedi
1- Uyku süresi			
2- Kilo durumu			
5- Baş ağrısı şikayeti			
6- Gözünüzle ilgili rahatsızlıklar			
7- Sirt \ Boyun ağrısı şikayeti			
8- Fiziksel aktivite / spor yapma			
10- Kitap okuma süresi			
12- Ders çalışma süresi			
13- Okul başarısı			

EK 3. Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi-17

Aşağıda çocukların davranış ve duygularıyla ilgili 17 madde bulunmaktadır. Bu maddelerin her birini okuduktan sonra, çocuğunuzun şu andaki ya da son 6 ay içindeki durumunu göz önünde bulundurarak değerlendirmenizi yapabilirsiniz. Bir madde çocuğunuz için çok ya da sıklıkla doğru ise 2, bazen ya da biraz doğru ise 1, hiç doğru değil ise (bildiğiniz kadarıyla) 0 sayılarını yuvarlak içine alınız. Lütfen tüm maddeleri işaretlemeye çalışınız.

0: Doğru Değil/ Asla 1: Bazen ya da Biraz Doğru 2: Çok ya da Sıklıkla Doğru

	Doğru Değil/ Asla	Bazen ya da Biraz Doğru	Çok ya da Sıklıkla Doğru
1. Yerinde duramaz, bir yerde oturamaz	0	1	2
2. Mutsuz ve üzgündür	0	1	2
3. Çok sık hayal kurar	0	1	2
4. Paylaşmayı reddeder	0	1	2
5. Başkalarının duygularını anlamaz	0	1	2
6. Umutsuzdur	0	1	2
7. Bir şeye dikkatini veremez	0	1	2
8. Diğer çocuklarla kavga eder	0	1	2
9. Kendini çok eleştirir, kendine güvenmez	0	1	2
10. Kendi hatası için başkalarını suçlar	0	1	2
11. Neşesizdir	0	1	2
12. Kurallara uymaz	0	1	2
13. Çok hareketlidir	0	1	2
14. Başkaları ile dalga geçer, onları kızdırır	0	1	2
15. Çok evhamlı ve endişelidir	0	1	2
16. Kendine ait olmayan şeyleri alır	0	1	2
17. Dikkati kolay dağılır	0	1	2

Ek 4. Etik Kurul İzni

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

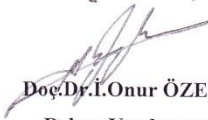
Sayı : B.30.2.GÜN.0.20 - 4271
Konu :

28.1.2012

Sayın *Doç.Dr. Sultan Ayar*

Proje Yürütücüsü

Fakültemiz Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 13 Haziran 2012 tarihinde yapmış olduğu toplantı kararları ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Doç.Dr.İ.Onur ÖZEN
Dekan Yardımcısı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ (GİRİŞİMSSEL OLMAYAN) KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
DEĞERLENDİRME FORMU

DEĞERLENDİRME KURULUNUN ADI	Gazi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
AÇIK ADRES	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık Binası 06500 Beşevler/Ankara
TELEFON	0312 202 69 58
FAKS	0312 202 46 73
E-POSTA	tipetikkurul@gazi.edu.tr

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	İnternet Kullanmanın İlköğretim Öğrencilerinin Psikososyal Durumlarına Etkileri		
	SORUMLU ARAŞTIRMACI ÜNVANI/ADI/SOYADI	Doç.Dr.Sultan AYAZ		
	UZMANLIK TEZİ/AKADEMİK AMAÇLI	UZMANLIK TEZİ ☐	AKADEMİK AMAÇLI ☐	
		DİĞER ☐	Yüksek Lisans Tezi ☐	
	İLAÇ DIŞI ARAŞTIRMA	☒	☐ İLAÇ DIŞI GİRİŞİMSSEL ☒ İLAÇ DIŞI GİRİŞİMSSEL OLMAYAN 7.Hemşirelik faaliyetlerinin sınırları içerisinde yapılacak araştırmalar	

DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	Belge Adı	Tarihi	Versiyon No	Dili	
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ				Türkçe ☒
BİL. GÖNÜLLÜ OLUR FORMU				Türkçe ☒	İngilizce ☐ Diğer ☐
DEĞERLENDİRİLEN DİĞER BELGELER	Belge Adı	Açıklama			
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☒			
	SİGORTA	☐			

KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 235	Toplantı tarihi: 13.06.2012
	Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesinde Doç.Dr.Sultan Ayaz'ın sorumluluğunda yapılması tasarlanan ve yukarıdaki künyede kayıtlı başvuru bilgileri verilen, Yüksek Lisans Tezi olan klinik araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına G.Ü.T.F. Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu üyelerinin oybirliği ile karar verilmiştir	

ETİK KURUL BİLGİLERİ							
ÇALIŞMA ESASI	Dünya Tıp Birliği Helsinki Bildirgesinin son versiyonu, İyi Klinik Uygulamaları (Uluslararası ICH-GCP) kılavuzu ve bununla ilgili 2001/20/EC ve 2005/28/EC sayılı Avrupa Birliği direktifleri, Biyoloji ve Tıbbın uygulanması bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin korunması sözleşmesi ve İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunduğu kanun (9.12.2003 tarihli 25311 sayılı Resmî Gazete), 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (06.11.1981 tarihli 17506 sayılı Resmî Gazete), Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik, İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu						
	ETİK KURUL BAŞKANI ÜNVANI/ADI/SOYADI: Prof.Dr.Canan ULUOĞLU						
Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet	İlişki *		Katılım **	İmza
Prof.Dr.Canan ULUOĞLU BAŞKAN	Tıbbi Farmakoloji	G.Ü.T.F Tıbbi Farmakoloji A.D	K	E ☐	H ☒	E ☒ H ☐	
Doç.Dr.Arzu BAKIRTAŞ BAŞKAN YRD.	Çocuk Sağ.ve Hast. Çocuk Allerji	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.D	K	E ☐	H ☒	E ☒ H ☐	

Prof.Dr.Gonca AKBULUT RAPORTÖR	Fizyoloji	G.Ü.T.F Fizyoloji A.D.	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Fusun BOZKIRLI ÜYE	Anesteziyoloji ve Reanimasyon	G.Ü.T.F Anest.ve Rea. A.D	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Emin TÜRKÖZ ÜYE	Restoratif Diş Tedavisi ve Endodonti	G.Ü.D.F Restoratif Diş Ted. ve Endodonti A.D	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Seyhan ERSAN ÜYE	Farmasötik Kimya	G.Ü.E.F (Ecz.Mes.Bil.) Farmasötik Kimya A.D.	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Sefer AYCAN ÜYE	Halk Sağlığı	G.Ü.T.F Halk Sağlığı A.D	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Mustafa KAVUTÇU ÜYE	Tıbbi Biyokimya	G.Ü.T.F Tıbbi Biyokimya A.D	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Öznur L.BOYUNAĞA ÜYE	Radyoloji	G.Ü.T.F Radyoloji A.D	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Galip GUZ ÜYE	İç Hastalıkları Erişkin Nefroloji	G.Ü.T.F İç Hastalıkları A.D.	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Aylar POYRAZ ÜYE	Tıbbi Patoloji	G.Ü.T.F Tıbbi Patoloji A.D	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Metin YILMAZ ÜYE	Kulak-Burun-Boğaz Hast.	Kulak-Burun-Boğaz Hast. A.D	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof.Dr.Nesrin ÇOBANOĞLU ÜYE	Tıp Etiği ve Tıp Tarihi	G.Ü.T.F Tıp Etiği ve Tıp Tarihi A.D	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç.Dr.Birol DEMİREL ÜYE	Adli Tıp	G.Ü.T.F Adli Tıp A.D.	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Huk.Müş.Adem GELİR ÜYE	Hukuk Müşavirliği	Rektörlük Hukuk Müşavirliği	E	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Emine ŞEKER ÜYE	Sivil Temsilci	Sivil Temsilci	K	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

* :Araştırma ile İlişki
** :Toplantıda Bulunma

Ek 5. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

T.C.
BEYPAZARI KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.06.44.06-00/ 2286
KONU: Tez Çalışması

05/04/2012

..... MÜDÜRLÜĞÜNE
BEYPAZARI

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Öğrencisi Betül KILAVUZ'un "İnternet Kullanımın İlköğretim Öğrencilerinin Sağlıklarına Etkileri" konulu tez çalışmasında yardımcı olunması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Enver AYDINER
İlçe Milli Eğitim Müdürü V.

Ek 6. Veliler için Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Veli;

Bu çalışma, internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Sizi de bu araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, çalışmaya katıldığınız için size bir ödemedede yapılmayacaktır.

Araştırma kapsamında vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve hiçbir şekilde isminiz belirtilerek açıklanmayacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Betül KILAVUZ
Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Hemşirelik Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek 7. Veli İzin Belgesi

Sayın Veli,

Okulumuzda Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Betül KILAVUZ tarafından, Hemşirelik Yüksek Lisans Programı kapsamında internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına belirlemeye yönelik tez çalışması yürütülecektir.

Bilgilerinize sunarım.

Sayın Betül KILAVUZ tarafından, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde bir araştırma yapılacağı belirtilerek, tarafıma gönderilen ilgili bilgilendirme yazısını (aydınlatılmış onam formu) okudum ve anladım.

..... sınıfında okuyan numaralı öğrenciniz, Kızım/Oğlum..... 'un internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına belirlenmesi konulu tez çalışmasına katılmasını gönüllük içerisinde kabul ediyor ve izin veriyorum.

İmza:

Velinin Adı Soyadı:

Tel:

Ek 8. Gönüllüler için Aydınlatılmış Onam Formu

Sevgili öğrenciler;

Bu çalışma, internet kullanmanın ilköğretim öğrencilerinin psikososyal durumlarına etkilerini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Sizi de bu araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, çalışmaya katıldığınız için size bir ödemedede yapılmayacaktır.

Araştırma kapsamında vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve hiçbir şekilde isminiz belirtilerek açıklanmayacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Betül KILAVUZ
Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Hemşirelik Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi

11. TEŞEKKÜRLER

Eğitimim boyunca ilminden faydalandığım, yanında çalışmaktan onur duyduğum, çalışmamın her aşamasında bana destek olan, tecrübelerinden yararlanırken göstermiş olduğu hoşgörü ve sabırdan dolayı değerli tez danışman hocam Sayın Doç. Dr. Sultan AYAZ' a;

Bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan, desteklerini her zaman yanımda hissettiğim canım babama, anneme ve kardeşime en içten duygularıyla teşekkür ederim.

12. ÖZGEÇMİŞ

Adı: Betül

Soyadı: KILAVUZ

Doğum Yeri ve Tarihi: Ankara, 1987

E-mail: btlklvz@gmail.com

Öğrenim Durumu:

- **2005 – 2009** Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Sağlık
Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü
- **2001 – 2005** Nurettin Karaoğuz Vakfı Anadolu Lisesi
- **1993 – 2001** Gazipaşa ilköğretim Okulu

Yabancı Dili: İngilizce

Üye Olduğu Bilimsel kuruluşlar: Türk Hemşireler Derneği